

SABIEDRISKO PAKALPOJUMU REGULĒŠANAS KOMISIJA

**Ziņojums par tirgus analīzi**

Eiropas Komisijas 2003. gada 11. februāra ieteikumā 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar

Direktīvu 2002/21/EK, minētie tirgi:

**tirgus Nr.3: fiziskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;**

**tirgus Nr.4: fiziskām personām publiski pieejami starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;**

**tirgus Nr.5: juridiskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;**

**tirgus Nr.6: juridiskām personām publiski pieejami starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā**

Rīga, 2011.gada decembris

## Satura radītājs

Attēli .....	4
Tabulas.....	4
1. Ievads .....	5
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas .....	5
1.2. Elektronisko sakaru likums.....	6
1.3. Noteikumi .....	7
1.4. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību .....	7
1.5. Ieteikums.....	8
2. Tirgus analīzes pirmā kārta.....	8
2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita.....	8
2.2. Tirgu Nr.3-6 analīzes pirmās kārtas rezultāti .....	10
2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā piemērotās saistības.....	10
3.Konkrētie tirgi un pakalpojumi.....	12
3.1. Konkrētie tirgi.....	12
3.2. Attiecīgie pakalpojumi.....	13
4. Tirgus definēšana.....	13
4.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums (tirgos Nr.3-6).....	13
4.1.1. Vai vietējie un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā veido vienotu tirgu?.....	13
4.1.2. Vai vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu, kas nodrošināti fiksēta vietā veido vienotu tirgu? .....	16
4.1.3. Vai vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un starptautiskie izsaukumi, kas nodrošināti fiksēta vietā, veido vienotu tirgu?.....	17
4.1.4. Vai balss telefonijas pakalpojumi un VoIP veido vienotu tirgu? .....	18
4.1.5. Vai izsaukumi uz īpašiem numuriem ir iekļauti tirgos Nr.3-6?.....	21
4.1.6. Vai vietējie/iekšzemes izsaukumi un starptautiskie izsaukumi, kas nodrošināti fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām veido vienotu tirgu? .....	22
4.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums .....	22
4.3. Tirgus definēšanas rezultāti .....	23
4.3.1. Tirgi Nr.3 un Nr.5 .....	23
4.3.2. Tirgi Nr.4 un Nr.6 .....	23
4.4. Situācija tirgos .....	24
4.5. Tirgus dalībnieki .....	25
5. Tirgus analīze.....	26
5.1 Trīs kritēriju pārbaude .....	26
5.2. Tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5 izpēte.....	27
5.2.1. Barjeras ienākšanai tirgū.....	27
5.2.2. Efektīvas konkurences pazīmes .....	28
5.2.3. Konkurences tiesību pietiekamība .....	34
5.2.4. Trīs kritēriju pārbaudes rezultāti.....	35
5.2.5. Cita būtiskas ietekmes tirgū kritēriju analīze.....	35
5.3. Tirgus Nr.4 un tirgus Nr.6 izpēte.....	38

5.3.1. Barjeras ienākšanai tirgū.....	38
5.3.2. Efektīvas konkurences pazīmes .....	39
5.3.3. Konkurences tiesību pietiekamība.....	43
5.3.4. Trīs kritēriju pārbaudes rezultāti.....	43
<b>6. Būtiskā ietekme tirgū.....</b>	<b>43</b>
6.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem .....	43
6.2. Saistības .....	44
6.3. Esošie komersanti ar BIT.....	44
6.4. Saistību analīze .....	44
6.4.1. Tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5 .....	44
6.4.2. Tirgus Nr.4 un tirgus Nr.6 .....	45
7. Nacionālā konsultācija.....	45
8. Konkurences padomes viedoklis .....	46
9. Secinājumi .....	46
9.1. Tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5 .....	46
9.2. Tirgus Nr.4 un tirgus Nr.6 .....	47
Saīsinājumi .....	48

## Attēli

1. attēls: VoIP: Dators - Dators .....	18
2. attēls: VoIP: Dators - Telefons .....	19
3. attēls: VoIP: Telefons - Telefons .....	19
4. attēls: Tirdzniecības pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2011.gada 1.pusgadā) .....	24
5. attēls: SIA „Lattelecom” tirdzniecības tirgū Nr.1 .....	29
6. attēls: SIA „Lattelecom” tirdzniecības tirgū Nr.2 .....	29
7. attēls: Operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu klientu skaits .....	30
8. attēls SIA „Lattelecom” tirdzniecības tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 pēc ieņēmumiem .....	31
9. attēls: SIA „Lattelecom” tirdzniecības tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 pēc noslodzes .....	31
10. attēls: Tirdzniecības Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2008.gadā) .....	32
11. attēls: Tirdzniecības Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2009.gadā) .....	32
12. attēls: Tirdzniecības Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc noslodzes 2008.gadā) .....	33
13. attēls: Tirdzniecības Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc noslodzes 2009.gadā) .....	33
14. attēls SIA „Lattelecom” tirdzniecības tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 pēc ieņēmumiem .....	39
15. attēls: SIA „Lattelecom” tirdzniecības tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 pēc noslodzes .....	40
16. attēls: Citu komersantu tirdzniecības tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 (pēc ieņēmumiem) .....	40
17.attēls: Citu komersantu tirdzniecības tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 (pēc noslodzes) .....	41
18. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2008.gadā) .....	41
19. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2009.gadā) .....	42
20. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc noslodzes 2008.gadā) .....	42
21. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2009.gadā) .....	43

## Tabulas

1.tabula: Iekšzemes izsaukumu struktūra.....	14
2.tabula: Operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumi .....	15
3.tabula: Iekšzemes izsaukumu tarifi .....	16
4.tabula: VoIP tarifi (telefons - telefons) .....	20
5.tabula: Komersantu darbības zona .....	22
6.tabula: Tirdzniecības 2009. gadā piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā tirgū .....	27
7.tabula: Operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu klienti 2009. gadā .....	30
8.tabula: Tīkla struktūra 2009 gadā .....	36
9.tabula: Sasaistīto pakalpojumu tarifi .....	37
10.tabula: Sasaistīto pakalpojumu lietotāji .....	38

# 1. Ievads

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likumā (turpmāk – ESL), ņemot vērā Eiropas Savienības regulējumu, ir noteiktas Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai (turpmāk - Komisija) tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt speciālas prasības (turpmāk - saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

## 1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas

Tirgus definēšana ir ekonomiska rakstura analīze, kurā izmanto Eiropas Savienības administratīvo un Eiropas Savienības Tiesas juridisko pieredzi.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu.

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši Eiropas Savienības praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Komisija var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu (preču vai pakalpojumu) tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi un starpsavienojumu vai tālākpārdošanas veikšanai. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL abonentams ir

fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs ir elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Komisija, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus. Komisija, veicot tirgu definēšanu un analīzi, var noteikt prioritāri analizējamos tirgus un/vai vairāku tirgu grupas (klasterus).

## **1.2. Elektronisko sakaru likums**

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL:

- ESL 1. panta 7. punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim;
- ņemot vērā komersantu sniegtu informāciju un elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija saskaņā ar ESL 31. panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31. panta trešo daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31. panta ceturto daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīva konkurence, tā nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme saskaņā ar ESL 29. Pantu;
- ESL 29. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija pēc elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir būtiska ietekme konkrētā tirgū. Komisija savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze;
- ESL 29. panta otrā daļa paredz, ka Komisija var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Komisija ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk - EK) izstrādātas tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas;
- ESL 29. panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū. Lai to novērstu, Komisija var noteikt saistības piekļubes vai starpsavienojumu jomā;
- ESL 30. panta pirmā daļa paredz, ka Komisija, ievērojot elektronisko sakaru pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī EK ieteikumu par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgu;

- ESL 30. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus, Komisija konsultējas ar komersantiem Komisijas noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi;
- saskaņā ar ESL 30. panta trešo daļu, nosakot no EK ieteikumā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Komisija pirms attiecīga lēmumā pieņemšanas ievēro ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu. Ja EK, izvērtējusi Komisijas lēmuma projektu par elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanu, norāda, ka tas radīs šķēršļus vienotam Eiropas Savienības tirgum vai neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem, Komisija atliek lēmuma pieņemšanu uz diviem mēnešiem, lai saņemtu EK viedokli. Ja Komisija saņem EK viedokli par lēmuma projektu, tas sešu mēnešu laikā no EK lēmuma pieņemšanas datuma saskaņā ar šo viedokli lēmuma projektu groza vai atsauc. Ja Komisija lēmuma projektu groza, tā organizē publiskās konsultācijas ar tirgus dalībniekiem un saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu atkārtoti paziņo EK par grozīto lēmuma projektu;
- saskaņā ar ESL 31.<sup>1</sup>panta pirmo daļu, ja Komisija par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atceļt kādu operatora pienākumu, saņem EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņem norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Komisija lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Komisija var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas nemot vērā EK, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

### **1.3. Noteikumi**

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL paredz Komisijai tiesības izdot šādus noteikumus:

- noteikumus par publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8. panta pirmās daļas 11. punktu un 30. panta otro daļu;
- noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31. panta pirmo daļu.

### **1.4. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību**

Saskaņā ar Komisijas ar 2010.gada 14.jūlija lēmumu Nr.1/11 „Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību” (turpmāk – Noteikumi), komersanti iesniedz Komisijai katru gadu līdz 1. augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1. pusgadu un līdz 1. februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2. pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot Noteikumu 1. pielikumu.

Komisija, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 5. un 6.punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēumiem un kuri iesniedz Komisijai tiem nosūtītās 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7.punktu

Komisija nosūta visiem komersantiem, kurus Komisija noteikusi par komersantiem ar BIT, attiecīgajam konkrētajam tirgum atbilstošas 2.pielikuma veidlapas un saskaņā ar Noteikumu 8.punktu Komisija nosūta 2.pielikuma veidlapas vismaz četriem tiem komersantiem, kuru katru īpatsvars no kopējiem iepēmumiem no attiecīgo elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

### **1.5. Ieteikums**

2007. gada 28. decembrī EK publicēja 2007.gada 17.decembra ieteikumu 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2007/879/EK).

Ieteikumā 2007/879/EK ir minēti 7 tirgi:

Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

Vairumtirdzniecības līmenī:

2. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
3. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
4. vairumtirdzniecības piekļuve (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopēju vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā;
5. platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā;
6. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
7. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos.

Ieteikums 2007/879/EK nosaka, ja konkrētais preču vai pakalpojumu tirgus nav iekļauts Ieteikumā, valsts pārvaldes iestādēm jānodrošina, ka tiek ņemti vērā šādi trīs kumulatīvi kritēriji:

- a) augsti un ilglaicīgi šķēršļi ienākšanai tirgū; tie var būt strukturāli, juridiski vai regulatīvi;
- b) tirgus struktūra, kas nav vērsta uz efektīvu konkurenci attiecīgā laikposmā. Piemērojot šo kritēriju, jāizpēta konkurences stāvoklis aiz ienākšanas šķēršļiem;
- c) piemērojot tikai konkurences tiesības vien, nevar pienācīgi labot attiecīgās tirgus nepilnības.

Šie kritēriji jāpiemēro kumulatīvi, tas ir, neatbilstība jebkuram no tiem norāda, ka šim tirgum nav nepieciešams *ex ante* regulējums.

## **2. Tirgus analīzes pirmā kārta**

### **2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita**

Pamatojoties uz ESL, Komisija definēja un analizēja 17 no 18 tirgiem, kuri ir minēti EK 2003. gada 11. februāra 2003/311/EK ieteikumā par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2003/311/EK):

#### Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām (turpmāk – tirgus Nr.1);
2. piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana juridiskām personām (turpmāk – tirgus Nr.2);
3. fiziskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk – tirgus Nr.3);
4. fiziskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk – tirgus Nr.4);
5. juridiskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk – tirgus Nr.5);
6. juridiskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk – tirgus Nr.6);
7. nomāto līniju minimālā kopa.

#### Vairumtirdzniecības līmenī:

8. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
9. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
10. tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
11. atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
12. platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
13. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
14. nomāto līniju maģistrālo posmu vairumtirdzniecība;
15. piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
16. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
18. apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides saturā nogādāšanai galalietotājiem.

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 27.jūnija regulas Nr.717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā stāšanos spēkā 2007. gada 30. jūnijā, Komisijai zuda pienākums analizēt tirgu Nr.17: nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos.

Komisija uzsāka tirgus analīzes pirmo kārtu ar datu vākšanas procesu 2005. gada rudenī.

Laika posmā līdz 2007.gada 5.oktobrim Komisija bija paziņojuusi EK par visiem tirgiem elektronisko sakaru nozarē, izņemot tirgu Nr.17, un pieņēmusi lēmumus par komersantiem ar BIT un par tiem piemērojamām saistībām, pienākumiem.

## **2.2. Tirgu Nr.3-6 analīzes pirmās kārtas rezultāti**

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Komisija noteica vienu komersantu - SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi tirgos Nr.3-6:

- 2007.gada 7.marta lēmums Nr.50 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.50);
- 2007.gada 7.marta lēmums Nr.51 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi fiziskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.51);
- 2007.gada 7.marta lēmums Nr.52 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.52);
- 2007.gada 7.marta lēmums Nr.53 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi juridiskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.53).

## **2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā piemērotās saistības**

Lēmumā Nr.50 Komisija nolēma:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem, kas nodrošināti fiksētā vietā.
3. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā, tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

Lēmumā Nr.51 Komisija nolēma:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi fiziskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku fiziskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumiem, kas nodrošināti fiksētā vietā.
3. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt fiziskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā, tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

Lēmumā Nr.52 Komisija nolēma:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem, kas nodrošināti fiksētā vietā.
3. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā, tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

Lēmumā Nr.53 Komisija nolēma:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi juridiskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku juridiskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumiem, kas nodrošināti fiksētā vietā.
3. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt juridiskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā, tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

### **3.Konkrētie tirgi un pakalpojumi**

#### ***3.1. Konkrētie tirgi***

Ziņojums sagatavots par šādiem Ieteikumā 2007/879/EK vairs neminētiem tirgiem:

- fiziskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (tirgus Nr.3);
- fiziskām personām publiski pieejami starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (tirgus Nr.4);
- juridiskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (tirgus Nr.5);
- juridiskām personām publiski pieejami starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (tirgus Nr.6).

Iepriekš minētie tirgi pēc Ieteikuma 2007/879/EK pieņemšanas vairs nav starp tiem tirgiem, kuros EK rekomendē piemērot apsteidzošu (*ex ante*) regulēšanu, bet Komisija 2007.gada 7.martā jau ir pieņemusi lēmumus Nr.50-53, ar kuriem visos šajos tirgos viens komersants – SIA „Lattelecom” - ir noteikts par komersantu ar būtisku ietekmi un tam ir piemērotas saistības. Tirgu Nr.3-6 svītrošana no Ieteikumā 2003/311/EK minēto tirgu saraksta neatceļ Komisijas pieņemtos lēmumus par komersanta noteikšanu par komersantu ar BIT un par saistību noteikšanu. Tā kā esošās saistības var tikt grozītas vai atceltas tikai ar Komisijas lēmumu, kas ir balstīts uz tirgus analīzi, tad, lai izvērtētu, vai nepieciešams atcelt, saglabāt vai papildināt esošās saistības, Komisija uzskata, ka nepieciešams veikt atkārtotu analīzi tirgos Nr.3 - 6.

### **3.2. Attiecīgie pakalpojumi**

Balss telefonijas pakalpojumi ietver vietējos izsaukumus, iekšzemes izsaukumus, izsaukumus uz mobilajiem tīkliem (turpmāk visi kopā – Iekšzemes izsaukumi) un starptautiskos izsaukumus, ko iespējams nodrošināt izmantojot piekļuvi, operatora izvēles pakalpojumus (sastādot operatora izvēles piekļuves kodu) vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus.

#### a) Piekļuve

Šajā gadījumā galalietotājam ir līgums ar komersantu, kas nodrošina piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā (turpmāk - piekļuves operators) par Iekšzemes izsaukumu un starptautisko izsaukumu pakalpojumu saņemšanu.

#### b) Operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumi

Šajā gadījumā galalietotājam ir līgums ar piekļuves operatoru par piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā pakalpojumiem, bet galalietotājs vēlas izmantot cita komersanta nodrošinātus balss telefonijas pakalpojumus. Galalietotājam ir otrs līgums ar citu komersantu par operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu saņemšanu. Katrs izsaukums, kurš iekļauts operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumā, tiek, vismaz daļēji, maršrutēts caur iepriekšējas izvēles operatora tīklu, kurš veic uzskaites procesu. Gadījumā, kad izvēlētais operators nepiedāvā vēlamo izsaukumu veidu, piemēram, Iekšzemes izsaukumus, tad noslodze tiek maršrutēta un apmaksāta, izmantojot piekļuves operatoru.

#### c) Operatora izvēles pakalpojumi (sastādot operatora izvēles piekļuves kodu)

Izmantojot operatora izvēles pakalpojumu, galalietotājam ir iespēja izvēlēties citu operatoru vai atcelt operatora iepriekšēju izvēli katram atsevišķam izsaukumam, sastādot operatora izvēles piekļuves kodu. Galalietotājam ir iespēja izvēlēties vairāk nekā vienu operatora izvēles pakalpojuma sniedzēju. Galalietotājam nav nepieciešams atsevišķs līgums par operatora izvēles pakalpojumiem.

Galalietotājam ir iespēja izmantot visus trīs iepriekš minētos pakalpojumus (piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā pakalpojumu, operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu un operatora izvēles pakalpojumu) vienlaicīgi.

Galalietotājs var veikt balss izsaukumus izmantojot arī interneta protokolu (turpmāk - VoIP).

Pakalpojuma galalietotāji tirgos Nr.3 un Nr.4 ir fiziskas personas, tirgos Nr.5 un Nr.6 – juridiskas personas.

## **4. Tirgus definēšana**

### **4.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums (tirgos Nr.3-6)**

#### **4.1.1. Vai vietējie un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā veido vienotu tirgu?**

- vietējos balss telefonijas pakalpojumi – savienojumi vai savienojuma mēģinājumi starp publisko fiksēto telefonu tīklu lietotājiem, kuriem lietošanā

nodotie publiskā fiksēto telefonu tīklu pieslēguma punktu numuri atrodas vienā Latvijas numerācijas zonā.

- iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi – savienojumi vai savienojuma mēģinājumi starp publisko fiksēto telefonu tīklu lietotājiem, kuriem lietošanā nodotie publisko fiksēto telefonu tīklu numuri atrodas dažādos Latvijas numerācijas zonās.

Sakarā ar to, ka Latvijā izmanto slēgto numerācijas plānu, kurā numerācijas zonas piekļuves kods tiek izmantots atbilstoši ģeogrāfiskajai situācijai, galalietotajam ir iespēja noteikt, vai izsaukums būs vietējais vai iekšzemes.

#### Pieprasījuma puses aizvietojamība

Teorētiski, katrs izsaukums var veidot savu nošķirtu tirgu, jo izsaukums uz numuru A nevar aizvietot izsaukumu uz numuru B un otrādi. Tomēr šāda definīcija būtu par šauru, jo konkrēto tirgu ietilpība tādā gadījumā būtu tik maza, ka rastos objektīvi apstākļi, kuri kavētu konkurences apstākļu tirgū analīzi. Sekojoši, ir objektīva nepieciešamība analizēt, vai pastāv pietiekams pamatojums definēt atsevišķus vietējo un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus. Galalietotajam ir iespējas noteikt, kurš ir vietējais un kurš ir iekšzemes izsaukums. Tāpēc teorētiski, varētu definēt divus atsevišķus tirgus. Nemot vērā, ka no tehniskā aspekta abi izsaukumu veidi ir identiski, sadalījums starp vietējiem un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem ir tarifu diferencēšanas rezultāts, par ko liecina šādi fakti:

- SIA „Lattelecom” piedāvā gan tarifu plānus ar atsevišķiem tarifiem, gan tarifu plānus, kur nepastāv sadalījums starp vietējiem un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem. Vairāki komersanti nenodala vietējos un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, piemēram, AS „Telekom Baltija”, SIA „BALTAKOM TV SIA”, SIA „TELENET”, SIA „Stream Networks” u.c. SIA „Master Telecom” nodala izsaukumus Rīgā un ārpus Rīgas. Saskaņā ar tādu pieeju, visi izsaukumi vienā numerācijas zonā ārpus Rīgas numerācijas zonas tiek uzskatīti kā iekšzemes izsaukumi. Ir arī tādi komersanti, kuri nodala izsaukumus tikai uz SIA „Lattelecom” tīklu (skat. 1.tabulu).

**1.tabula: Iekšzemes izsaukumu struktūra**

Komersants	sadalījums starp vietējiem un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem
SIA Lattelecom	daļēji: izsaukumi Lattelecom tīkla pakalpojumu „Mājas komplektu”, vairāku tarifu plānu ietvaros netiek nodalīti
SIA CSC TELECOM	jā
VAS Latvijas Dzelzceļš	jā
AS LATVENERGO	nē
AS Telekom Baltija	nē
SIA BALTAKOM TV SIA	nē
SIA Master Telecom	daļēji: Rīgā/ ārpus Rīgas uz Lattelecom tīklu
SIA Telefant	daļēji, tikai uz Lattelecom tīklu
SIA TELENET	nē
SIA Stream Networks	nē

- Konkrētais vairumtirdzniecības produkts, kas ir nepieciešams, lai nodrošinātu vietējos un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, ir savienojumu pabeigšanas fiksētā vietā individuālā publiskajā telefonu tīklā pakalpojums (starpsavienojuma pakalpojums). SIA „Lattelecom”, kam ir būtiska ietekme šajā tirgū, piedāvā tikai vienu pakalpojumu savienojumu pabeigšanai SIA „Lattelecom” publiskajā elektronisko sakaru tīklā. Citiem komersantiem nav iespēja nopirkt sākotnējo vairumtirdzniecības produktu tikai vietējiem izsaukiem (piem. savienojumu pabeigšana vietējiem izsaukiem SIA „Lattelecom” publiskajā elektronisko sakaru tīklā) vai tikai iekšzemes izsaukiem (piem. savienojumu pabeigšana iekšzemes izsaukiem SIA „Lattelecom” publiskajā elektronisko sakaru tīklā). Lai gan SIA „Lattelecom” piedāvā pakalpojumus divās tarifu grupās:

- uz ģeogrāfiskajiem numuriem Rīgas numerācijas zonā;
- uz ģeogrāfiskajiem numuriem ārpus Rīgas numerācijas zonas.

Tarifu grupas neatspoguļo sadalījumu starp vietējiem un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem (piem. vietējiem izsaukiem Daugavpilī ir nepieciešams cits izejas pakalpojums nekā vietējiem izsaukiem Rīgā), bet tikai reģionālo sadalījumu.

#### Piedāvājuma puses aizvietojamība

No tehnoloģiskā viedokļa vietējie un iekšzemes izsaukumi ir identiski. Iedalījums vietējo un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumos ir tikai tarifu diferencēšanas rezultāts. Līdz ar to, katrs komersants, kas sniedz vietējo izsaukumu pakalpojumus, var bez salīdzinoši lielām investīcijām arī nodrošināt iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus (skatīt 2.tabulu).

**2.tabula: Operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumi**

- 👉 - apstiprinošs konstatējums;  
👈 - noraidošs konstatējums.

Komersants	vietējiem izsaukiem	iekšzemes izsaukiem	starptautiskiem izsaukiem	izsaukiem uz mobilajiem tīkliem
SIA Lattelecom	👉	👉	👉	👉
SIA CSC TELECOM	👉	👉	👉	👉
AS Telekom Baltija	👉 *	👉 *	👉	👉
SIA Master Telecom	👉 **	👉 **	👉	👉
SIA Rigatta	👉	👉	👉	👉
SIA Telefant	👉	👉	👉	👉
SIA D-COM	👉	👉	👉	👉
AS Latvenergo	👉	👉	👉	👉
SIA TELENET	👉	👉	👉	👉

\* - tikai uz SIA „Lattelecom” publisko elektronisko sakaru tīklu.

\*\* - Rīgā/ārpus Rīgas tikai uz SIA „Lattelecom” publisko elektronisko sakaru tīklu.

Iepriekš minētie komersanti, kas nodrošina operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus, nodrošina visus Iekšzemes un starptautiskos izsaukumus.

Ievērojot iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka vietējie un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksēta vietā, veido vienotu tirgu.

#### **4.1.2. Vai vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu, kas nodrošināti fiksēta vietā veido vienotu tirgu?**

##### Pieprasījuma puses aizvietojamība

No vienas puses pastāv šādi argumenti pret aizvietojamību.

- Tarifu atšķirības. Tarifi izsaukumiem uz mobiliem tīkliem ir vairākas reizes dārgāki nekā vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi (skatīt 3. tabulu).

**3.tabula: Iekšzemes izsaukumu tarifi**

Telekomūnikaču nosaukums	Iekšzemes		Vietējais		Iekšzemes		Publiskais	
	minētajā	balss	minētajā	balss	minētajā	balss	minētajā	balss
SIA Lattelecom	0.01-0.017	0.014-0.021	0.025-0.42	0.042-0.21	0.025-0.42	0.093-0.42		
SIA CSC TELECOM	0.01	0.00	0.019-0.04	0.00	0.024-0.055	0.12-0.14		
VAS Latvijas Dzelzceļš	0.01	0.00	0.02-0.04	0.03	0.05-0.06	0.11		
AS LATVENERGO	0.01	0.00	0.02-0.044	0.00	0.02-0.044	0.06-0.22		
AS Telekom Baltija	0.008-0.01	0.01-0.05	0.05-0.10	0.01-0.05	0.05-0.10	0.10-0.30		
SIA BALTAKOM TV SIA	0.01	0.00	0.02	0.00	0.02	0.11		
SIA Master Telecom	0.01	-	0.02-0.20	-	0.03-0.20	0.09-0.20		
SIA MWTV	0.01	-	0.019-0.06	-	0.055-0.06	0.11-0.15		
SIA Telefant	0.01	-	0.016-0.07	-	0.003-0.07	0.12		
SIA Telegroupa Baltijā	0.01-0.02	0.00	0.01-0.04	0.00	0.01-0.04	0.08		
SIA TELENET	0.01	0.00-0.01	0.00-0.02	0.00-0.01	0.00-0.02	0.08		

- Nevar aizvietot izsaukumu uz piekļuvi fiksētajā telefonu tīklā ar izsaukumu uz piekļuvi mobilajā telefonu tīklā, kad izsaucamais galalietotājs nav savas piekļuves tuvumā.

Tomēr, Komisija uzskata, ka nepieciešams ķemt vērā īpašo situāciju Latvijā, kur fiksētā telefonu tīkla blīvums ir ievērojami mazāks nekā mobilā telefonu tīkla blīvums. Kā sekas iepriekš minētajam ir daudzi lietotāji, kam ir tikai mobilais telefons un nav piekļuves fiksētajam telefonu tīklam. Tādā gadījumā izsaukums uz publisko mobilo telefona tīklu var aizvietot vietēju vai iekšzemes balss telefonijas izsaukumu. Izsaucošajam galalietotājam galvenokārt ir vēlme sazināties. Tā izvēli neiespāido jautājums, ar kādu izsaukumu veidu tas var sazvanīt adresātu. Līdz ar to, izsaucošajam galalietotājam informācijai par tarifu atšķirību nav papildvērtības.

Papildus iepriekš minētajam, galalietotājs iegādāsies pakalpojumu kopumu, kurā ir iekļauti visi Iekšzemes izsaukumu veidi (vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu). Proti, neatkarīgi, vai galalietotāji izmanto piekļuves pakalpojumus vai operatora izvēli, tiem bieži nav iespēju un arī pietiekamas motivācijas iegādāties un, jo īpaši, pasūtīt tikai vienu izsaukumu veidu.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka pieprasījuma puses aizvietojamība pašlaik pastāv.

#### Piedāvājuma puses aizvietojamība

Lai nodrošinātu izsaukumu uz publisko mobilo telefona tīklu pakalpojumu sniegšanu, komersantam, kas līdz šim sniedza tikai vietējos un iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, nepieciešams vienoties par vairumtirdzniecības (starpsavienojumu) pakalpojumu, kas nodrošina savienojumu vai balss savienojumu pabeigšanu individuālos mobilajos tīklus vai tranzīta pakalpojumus uz mobilajiem tīkliem. Lai gan šie vairumtirdzniecības pakalpojumi ir dārgāki nekā savienojumu pabeigšana fiksētos elektronisko sakaru tīklus, tomēr komersantiem pastāv izvēles iespējas, kādā veidā tas grib īstenot savienojumu pabeigšanu. Līdz ar to, komersantam ir iespēja gadījumā, kad, piemēram, tranzīta operators paaugstina tranzīta pakalpojuma tarifu, izvēlēties cita komersanta nodrošinātu starpsavienojumu pakalpojumu, šajā gadījumā - mobilā tīkla operatoru.

Iepriekš apskatītie komersanti, kas nodrošina vietējos vai iekšzemes izsaukumus, nodrošina arī izsaukumus uz mobilajiem tīkliem (skatīt 2.tabulu).

Nemot vērā piedāvājuma un pieprasījuma puses aizvietojamību, Komisija konstatē, ka vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu, kas nodrošināti fiksēta vietā, veido vienotu tirgu.

#### **4.1.3. Vai vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un starptautiskie izsaukumi, kas nodrošināti fiksēta vietā, veido vienotu tirgu?**

Starptautiskie izsaukumi nevar aizvietot vietējos/iekšzemes izsaukumus. Tomēr, atšķirībā no punktā 4.1.1. minētā, iedalījums starp vietējiem/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem un starptautiskiem izsaukumiem nav radies tarifu diferencēšanas rezultātā šādu apsvērumu dēļ:

- tirgū ir komersanti, kas koncentrē savu komercdarbību pārsvarā uz starptautiskiem izsaukumiem (piem. SIA „Master Telecom”).
- iespējams secināt, ka atsevišķi komersanti seko pakāpeniskas ienākšanas tirgū stratēģijai, kas, iespējams, saistīts ar SIA „Lattelecom” publiskā elektronisko sakaru tīkla tehnoloģiskajām iespējām un trūkumiem. Komersanti sāk ar starptautiskiem izsaukumiem un, kad ienākšana tirgū notikusi veiksmīgi, tie uzsāk vietējo/iekšzemes izsaukumu nodrošināšanu.
- Visi komersanti, kas nodrošina gan vietējos/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, gan starptautiskos izsaukumus nodala minētos pakalpojumus.

- Vairumtirdzniecības produkti, kuri nepieciešami, lai nodrošinātu vietējos/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus un starptautiskos izsaukumus (starpsavienojuma pakalpojumi), ir atšķirīgi:
  - savienojumu pabeigšanas fiksētā vietā individuālā publiskajā telefonu tīklā pakalpojumi vai tranzīta pakalpojumi noslodzes pārraidei, izmantojot noslodzes tranzītu caur cita komersanta publisko elektronisko sakaru tīklu, vietējo/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanai;
  - tranzītu pakalpojumi noslodzes pārraidei uz ārvalstīs esošiem publisko elektronisko sakaru tīkliem starptautisko izsaukumu pakalpojumu nodrošināšanai.

Līdz ar to konkurences apstākļus starptautisko izsaukumu tirgos nevar salīdzināt ar konkurences apstākļiem vietējo/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos. Komisija konstatē, ka vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi (tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5) un starptautiskie izsaukumi (tirgus Nr.4 un tirgus Nr.6), kas nodrošināti fiksētā vietā, veido atsevišķus tirgus.

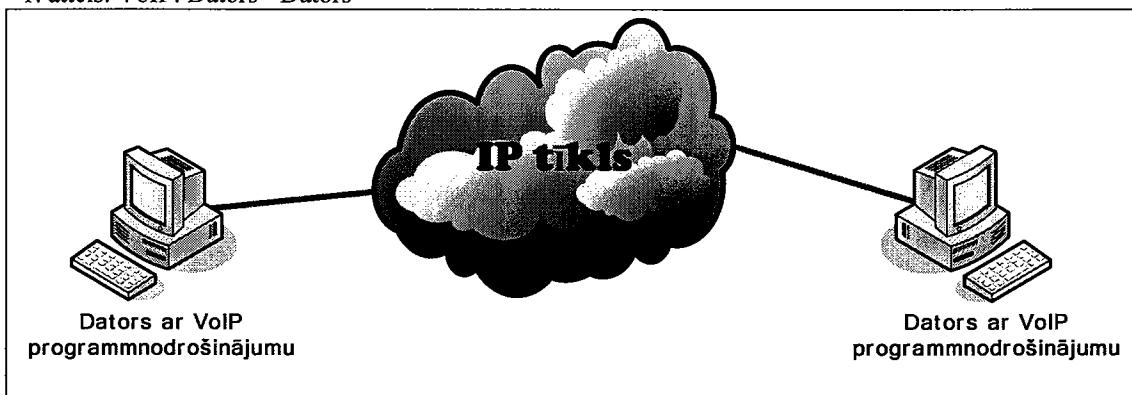
#### **4.1.4. Vai balss telefonijas pakalpojumi un VoIP veido vienotu tirgu?**

**Balss pārraides nodrošināšana, izmantojot interneta protokolu** nozīmē divvirzienu informācijas pārraidi, kas, izmantojot interneta protokolu (turpmāk - IP), ļauj pāraidīt balsi un datus lokālajos tīklos, teritoriālajos tīklos un tīklā Internet. Izmantojot Internetu kā pamattīklu, lietotāji var veikt izsaukumus no datora uz telefonu, no datora uz datoru un no telefona uz telefonu. Šos pakalpojumus nodrošina Interneta telefonijas pakalpojumu sniedzēji.

Var atšķirt trīs VoIP veidus:

**1) Balss savienojuma uzsākšana un pabeigšana datorā** - izmanto datoru ar atbilstošu programmatūru, kas ir aprīkots ar austiņām un mikrofonu. Izsaukums starp galalietotājiem internetā var notikt, ja abiem galalietotājiem ir minētais nodrošinājums. Balss telefonija parasti ir bezmaksas, bet to nevar izmantot, lai veiktu vai saņemtu izsaukumus no analogās un ciparu abonentu līnijas tīklā.

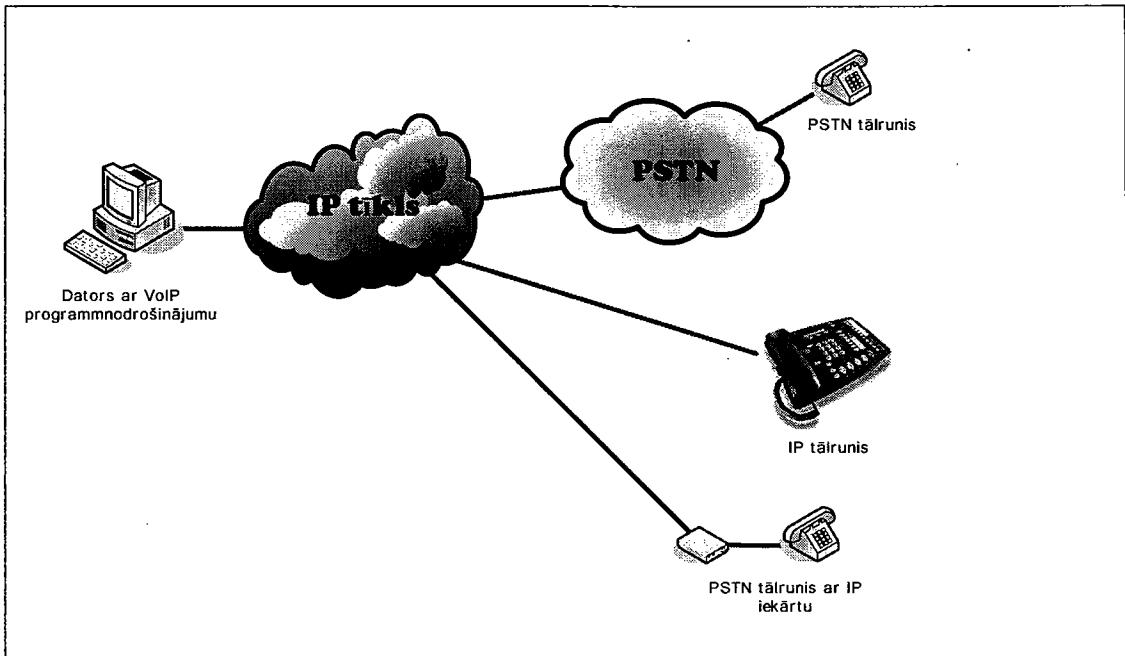
1. attēls: VoIP: Dators - Dators



**2) Balss savienojuma uzsākšana datorā un pabeigšana telefonā** - dod galalietotājam, kam ir dators ar VoIP programmnodrošinājumu, iespēju veikt

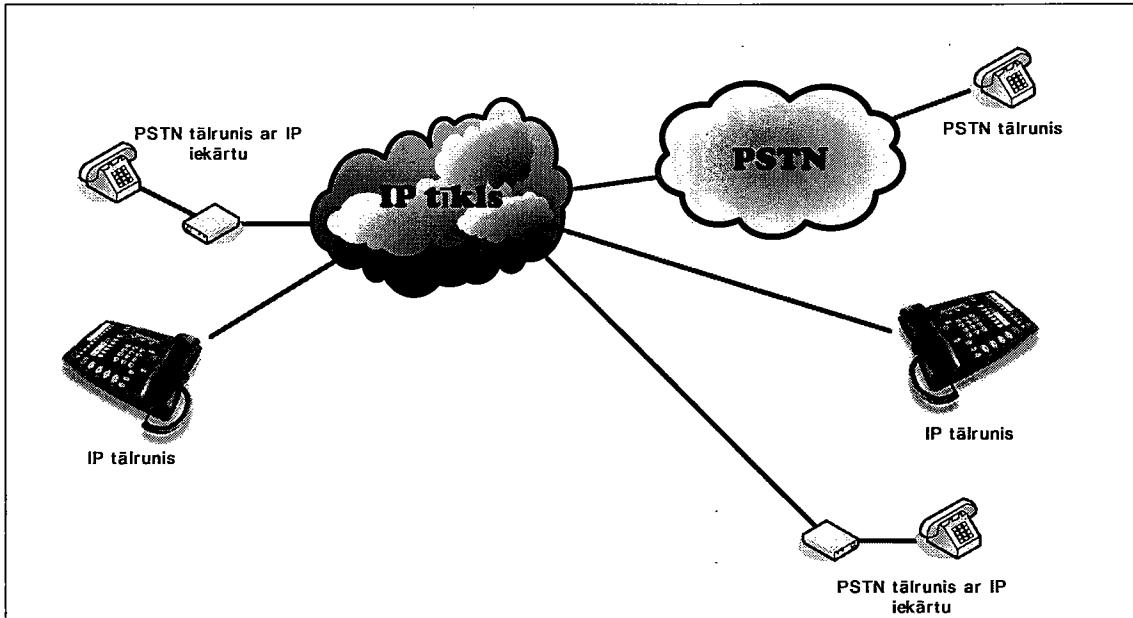
izsaukumus un saņemt izsaukumus no galalietotājiem, kas izmanto interneta balss telefoniju, kā arī veikt izsaukumus uz analogās un ciparu abonentu līnijas tīkliem.

2. attēls: VoIP: Dators - Telefons



**3) Balss uzsākšana un pabeigšana telefonā** – šī veida interneta balss telefonijai parasti ir starpsavienojuma saskarne ar analogās un ciparu abonentu līnijas tīkliem un tā izmanto numurus saskaņā ar numerācijas plānu, lai varētu nodrošināt lietotājiem savienojumu. Šī veida interneta balss telefonija pēc savas funkcionalitātes ir ļoti līdzīga balss telefonijai, izmantojot analogās un ciparu abonentu līnijas piekļuves risinājumu. Lielākā daļa lietotāju, kuriem ir pieejama šāda interneta balss telefonijas forma, to var lietot kā aizstājēju balss telefonijai, izmantojot analogās un ciparu abonentu līnijas piekļuvi. Tāpēc šo pakalpojumu var uzskatīt par daļu no attiecīgās piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā tirgus.

3. attēls: VoIP: Telefons - Telefons



### Pieprasījuma puses aizvietojamība

No pieprasījuma puses pirmajiem diviem VoIP pieslēgumu veidiem ir šādi trūkumi:

- abiem izsaukuma dalībniekiem (1.gadījumā) vai vismaz izsaucošajai pusei (2.gadījumā) jāatrodas pie datora un pieejai internetam;
- neatliekamās palīdzības dienesta numurs 112 nav sasniedzams (Latvijā balss savienojuma uzsākšanas datorā un pabeigšanas telefonā pakalpojumi vēl nenodrošina 112 sasniedzamību);
- kvalitāte nav salīdzināma ar balss telefoniju, izmantojot analogās un ciparu abonentu līnijas piekļuvi;
- ISDN papildpakalpojumi (piem. numura noteicējs, izsaukuma gaidīšana, pāradresācija) nav izmantojami.
- 1.gadījumā iespējams komunicēt tikai ar slēgtu lietotāju grupu.

Tāpēc var uzskatīt, ka balss uzsākšana un pabeigšana datorā vai balss savienojuma uzsākšana datorā un pabeigšana telefonā nevar aizstāt balss telefoniju, izmantojot analogās vai ciparu abonentu līnijas piekļuves, kabeļtelevīzijas vai bezvadu piekļuves. Maz ticams arī, ka pieaugot balss telefonijas tarifiem, abonents atteiksies no tās, lai izmantotu balss savienojumu uzsākšanu un pabeigšanu datorā.

Nemot vērā, ka no pieprasījuma puses balss savienojuma uzsākšana un pabeigšana datorā un balss savienojuma uzsākšana datorā un pabeigšana telefonā nevar aizvietot balss telefonijas pakalpojumus, Komisija konstatē, ka šādus VoIP veidus nevar iekļaut konkrētajā izsaukumu tirgū.

Situācija 3.veida gadījumā ir savādāka. Minētie trūkumi neparādās, jo izsaukuma dalībnieki izmanto balss telefonijas galiekārtas, tikai pārraides tehnoloģija ir cita. Tāpēc kvalitāte atbilst balss telefonijas kvalitātei, ISDN papildpakalpojumi ir izmantojami, un arī neatliekamās palīdzības dienesta numurs 112 ir sasniedzams.

Balss uzsākšanas un pabeigšanas telefonā pakalpojumu tarifi ir vidēji mazliet zemāki nekā parastas balss telefonijas tarifi (skatīt 3.un 4.tabulu).

**4.tabula: VoIP tarifi (telefons - telefons)**

DĒVĒTOŠĀS DATORĀS	Telefonix skaitāmēri		Telefonix izmaksāmēri		Telefonix izmaksāmēri		Telefonix izmaksāmēri	
	0.00-0.01	0.00	0.00-0.020	0.0328	0.00-0.0339	0.0328	0.1017-0.1330	
SIA „Lattelecom” *	0.00-0.01	0.00	0.00-0.020	0.0328	0.00-0.0339	0.0328	0.1017-0.1330	
SIA Interneta Pasaule	0.01	0.00	0.008-0.02	0.0424-0.06	0.008-0.05	0.0424-0.06	0.11-0.1271	
SIA Labo Namu Agentūra	0.01	0.00	0.03	0.08	0.07	0.11	0.20	
SIA IZZI	0.012	0.025	0.025	0.025	0.025	0.025	0.12	
SIA Stream Networks	0.01	-	0.013	0.04	0.013	0.04	0.08-0.2	
SIA „SkaTVis”	0.00-0.013	0.00	0.02	0.05	0.02	0.05	0.09-0.17	

\* - pieejams tikai Biznesa komplektos

Komisija konstatē, ka no pieprasījuma puses 3. VoIP veids (balss uzsākšana un pabeigšana telefonā) var aizvietot balss telefonijas pakalpojumus.

### Piedāvājuma puses aizvietojamība

Nemot vērā, ka:

- ir vairāk nekā 200 komersanti, kas piedāvā platjoslas piekļuves galalietotājiem;
- vairākumam no tiem komersantiem nav savu platjoslas tīklu;
- īpaši mazie komersanti, kas pirms tam vispār nepiedāvāja elektronisko sakaru pakalpojumus, ienāca tirgū un nodrošina VoIP pakalpojumus,

Komisija konstatē, ka izmaksas ienāksanai tirgū ir mazas, jo komersantiem acīmredzot pietiek ar minimālu infrastruktūru (ar serveri vai vārteju) un tāpēc no piedāvājumu puses balss uzsākšana un pabeigšana telefonā var aizvietot balss telefonijas pakalpojumus.

Reālā situācija platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecībā pierāda, ka no piedāvājumu puses balss uzsākšana un pabeigšana telefonā var aizvietot balss telefonijas pakalpojumus.

Sakarā ar to Komisija konstatē, ka 3. VoIP veids (balss uzsākšana un pabeigšana telefonā) var aizvietot balss telefonijas pakalpojumus, un šis VoIP veids ir jāiekļauj konkrētajā izsaukumu tirgū.

#### **4.1.5. Vai izsaukumi uz īpašiem numuriem ir iekļauti tirgos Nr.3-6?**

Īpašie numuri ir neģeogrāfiskie numuri, izņemot publiskā mobilo telefonu tīkla numurus un ūtie kodi, izņemot starptautisko prefiksū un ūtos kodus neatliekamās palīdzības sniegšanai un operatora izvēles pakalpojuma sniegšanai, piemēram:

- bezmaksas izsaukuma, dalītās samaksas un papildu samaksas pakalpojuma sniegšanai;
- taksofonu līnijas ierīkošanai publiskajā fiksēto telefonu tīklā, pakalpojuma „Virtuālais pasts” sniegšanai;
- pakalpojuma „Virtuālais privātais tīkls” sniegšanai, galaiekārtas pieslēgumam publiskajā radiokomunikāciju tīklā;
- publisko telefonu tīklu operatoru pakalpojumu sniegšanai;
- uzziņu dienesta pakalpojumu sniegšanai.

Izsaukumi uz īpašiem numuriem nodrošina ne tikai komunikācijas nepieciešamību, bet sniedz papildvērtību vai papildpakalpojumus. Galalietotājs, kas piemēram, veic izsaukumu uz pakalpojumu numuriem, grib saņemt specifisku informāciju (dažādas uzzīnas, laika ziņas) vai saturu. Par šo papildvērtību vai papildpakalpojumu galalietotājam nepieciešams apmaksāt īpašu, tradicionāli, augstāku cenu. Tieši papildvērtība ir izsaukuma primārais iemesls. Izsaukumu veidi, kuri ir iekļauti tirgos Nr.3-6 apmierina tikai komunikācijas vajadzības, iespējas saņemt papildvērtības pakalpojumus ir ierobežotas. No otras puses, izmantojot ūtās numurus, lai vienkārši sazinātos nav efektīvi, jo zvani uz tādiem numuriem, tradicionāli, ir dārgāki. Tāpēc Komisija konstatē, ka vietējie/lekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un starptautiskie izsaukumi, kas nodrošināti fiksētā vietā, nevar aizvietot izsaukumus uz īpašiem numuriem un otrādi.

#### **4.1.6. Vai vietējie/iekšzemes izsaukumi un starptautiskie izsaukumi, kas nodrošināti fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām veido vienotu tirgu?**

1) Papildpakalpojumus, kuri tiek piedāvāti juridiskām personām (piemēram, detalizēts rēķins, numura noteicējs, izsaukuma gaidīšana, izsaukuma pāradresācija u.t.t.), nespēlē nekādu lomu savienojumu tirgos.

2) Principā juridiska vai fiziska persona var izmantot operatora izvēles pakalpojumu, kas ir domāts fiziskām vai attiecīgi juridiskām personām.

Arī vairāki komersanti, piemēram, valsts AS „Latvijas Dzelzceļš”, SIA „MWTV”, AS „Telekom Baltija” u.c. neveic pārbaudi, vai lietotājs ir juridiska vai fiziska persona.

3) Vairākums no komersantiem, kas piedāvā operatora izvēles pakalpojumus, nenodala ieņēmumus un noslodzi no savienojumiem sakarā ar lietotāju grupām. Līdz ar to Komija nevar analizēt otru kritēriju katrai lietotāju grupai.

**Secinājums:** Nemot vērā situāciju pakalpojumu izplatīšanas tirgū, Komisija konstatē, ka vietējie/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un starptautiskie izsaukumi, kas nodrošināti fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām veido vienotus tirgus.

Komisijas secinājums arī atbilst Ieteikumam 2007/879/EK. Ieteikumā 2007/879/EK pastāv tikai viens tirgus mazumtirdzniecības līmenī: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

#### **4.2. Geogrāfiskā mēroga novērtējums**

Ziņojumā par piekļuves nodrošināšanas publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām tirgus analīzi Komisija konstatēja, ka piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām ģeogrāfiskie tirgi abos gadījumos nosakāmi Latvijas Republikas teritorijā. Komisija neredz pamatojumu, ka tirgos Nr.3–6 vajadzētu noteikt citu ģeogrāfisko mērogu, jo gandrīz visu komersantu, kas sniedz balss telefonijas pakalpojumus publiskajā telefonu tīklā fiksētā vietā (vai kopā ar piekļuves pakalpojumiem vai operatora izvēles/operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumiem), darbības zona ir Latvijas Republikas teritorija.

**5.tabula: Komersantu darbības zona**

<b>Komersants</b>	<b>Darbības zona</b>
SIA IZZI	Latvijas Republika
SIA Master Telecom	Daugavpils, Jēkabpils, Jelgava, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Rīga, Valmiera, Ventspils
SIA BALTKOM TV SIA	Latvijas Republika
SIA CSC TELECOM	Latvijas Republika
SIA Telegrupa Baltijā	Latvijas Republika
SIA „TELENET”	Rīga, Daugavpils novads, Kuldīgas novads, Ludzas novads, Talsu novads, Kocēnu novads, Ventspils novads
SIA Interneta Pasaule	Jūrmala, Rīga, Ādažu novads, Babītes

	novads, Baldones novads, Bauskas novads, Garkalnes novads, Iecavas novads, Ikšķiles novads, Ķekavas novads, Ropažu novads, Salaspils novads
SIA Lattelecom	Latvijas Republika
VAS Latvijas dzelzceļš	Latvijas Republika
AS LATVENERGO	Latvijas Republika
SIA MWTV	Latvijas Republika
SIA SIGIS	Daugavpils, Rīga
AS Telekom Baltija	Latvijas Republika
SIA Telefant	Latvijas Republika

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka vietējo/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu un starptautisko izsaukumu, kas nodrošinātas fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām ģeogrāfiskie tirgi, visos gadījumos nosakāmi kā Latvijas Republikas teritorija.

### ***4.3. Tirgus definēšanas rezultāti***

#### **4.3.1. Tirgi Nr.3 un Nr.5**

Veiktās analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka nosakāms fiziskām un juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgus.

Šajā tirgū ir iekļauti šādi pakalpojumi:

- vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un
- izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu

nodrošināti kopā ar:

- piekļuves pakalpojumiem;
- operatora izvēles pakalpojumiem (sastādot operatora izvēles piekļuves kodu);
- operatora iepriekšējas izvēlēs pakalpojumiem;
- VoIP balss uzsākšana un pabeigšana telefonā pakalpojumiem.

#### **4.3.2. Tirgi Nr.4 un Nr.6**

Veiktās analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka nosakāms fiziskām un juridiskām personām publiski pieejamu starptautisko balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgus.

Šajā tirgū ir iekļauti šādi pakalpojumi:

- starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi

nodrošināti kopā ar:

- piekļuves pakalpojumiem;
- operatora izvēles pakalpojumiem (sastādot operatora izvēles piekļuves kodu);
- operatora iepriekšējas izvēlēs pakalpojumiem;
- VoIP balss uzsākšanas un pabeigšanas telefonā pakalpojumiem.

#### **4.4. Situācija tirgos**

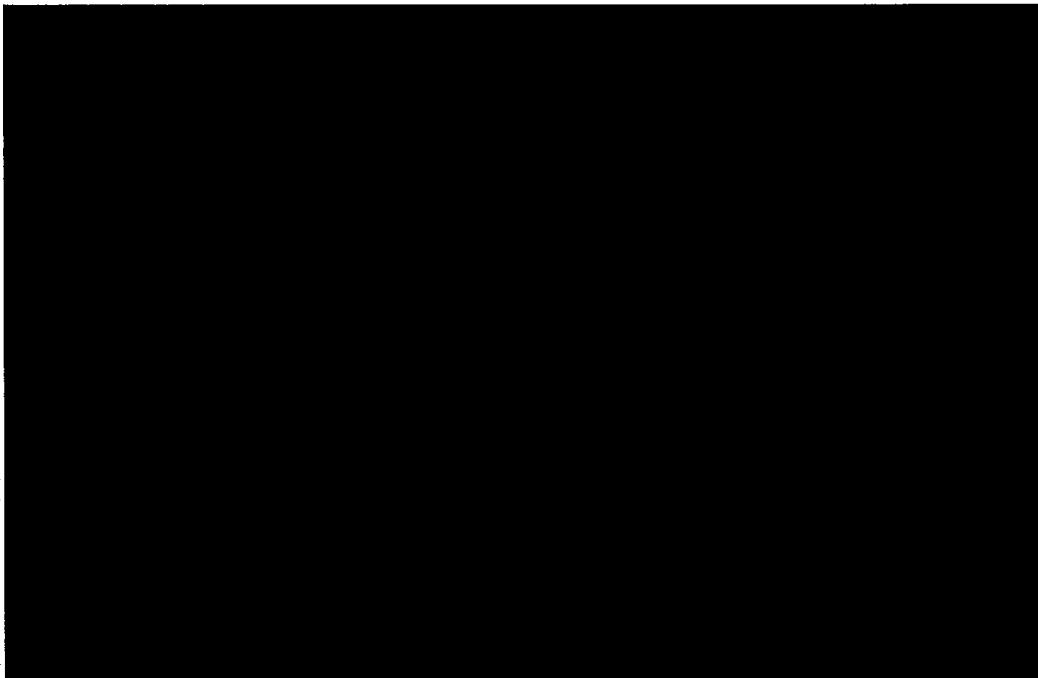
Saskaņā ar līdzšinējo praksi, Komisija no komersantiem pieprasī Noteikumu 1.pielikuma datus divas reizes gadā un Noteikumu 2.pielikuma datus reizi divos gados. Komisija tirgus analīzei izmanto Noteikumu 2.pielikumu. Tā kā komersantiem auditētie dati par iepriekšējo gadu to rīcībā nonāk tikai nākamā gada vidū, Komisija saņem tirgus analīzei nepieciešamo informāciju vismaz 9-12 mēnešus pēc konkrētā, pieprasītā gada beigām. Nemot vērā informācijas pieprasījuma samērīgumu, Noteikumu 2.pielikums tiek nosūtīts komersantiem reizi divos gados.

Komisija, lai nodrošinātu tirgus situācijas tendenču novērošanu, šajā analīzē izmanto arī Noteikumu 1.pielikuma datus, kas ir neauditēti finanšu rādītāji, ar mērķi apstiprināt vai atspēkot konstatētās tirgus tendencies.

Saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumu, kas ir neauditētie dati, pavisam 63 komersanti 2011.gada 1.pusgadā piedāvāja balss telefonijas pakalpojumus fiksētajos elektronisko sakaru tīklos. Komersantu ieņēmumi, kuru īpatsvars sasniedz 95% no balss telefonijas pakalpojuma ieņēmumiem, sastāda [REDACTED]. Pārējo komersantu ieņēmumi sastāda [REDACTED].

Vislielākais balss telefonijas fiksētajos elektronisko sakaru tīklos pakalpojumu sniedzējs 2011.gada pirmajā pusgadā bija SIA „Lattelecom”, kura tirgus daļa, balstoties uz kopējiem ieņēmumiem no balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas fiksētajos elektronisko sakaru tīklos, ir [REDACTED] (skatīt 4.attēlu).

4. attēls: Tirgus daļas balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2011.gada 1.pusgadā)



Saskaņā ar Noteikumiem, Komisija ir pieprasījusi detalizētāku informāciju par balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanu 2008.un 2009.gadā no 13 komersantiem.

#### **4.5. Tirgus dalībnieki**

2011.gada 1.pusgadā šādi 44 komersanti nodrošināja Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, vai kopā ar piekļuves pakalpojumiem vai piedāvājot operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus:

SIA 10 ½	SIA LIVAS KTV
SIA AD Hold	SIA LIVENET
SIA ADAMASTO	SIA LUMAR
SIA AUGSTCELTNE	SIA LUTOR
AS BALTICOM	SIA Master Telecom
SIA BALTKOM TV SIA	SIA MPE NETS
SIA Beep	SIA MWTV
SIA Brokers	SIA Nordic Technologies
SIA Corporate solutions	SIA Optrix
SIA CSC TELECOM	SIA Optron
SIA Datagrupa.lv	SIA SIGIS
SIA DAUTKOM TV	SIA STARNET
SIA GRAMHOST	SIA TELEFANT
SIA HIG Serviss Baltija	SIA TELEGLOBAL
SIA iLink	SIA Telegrupa Baltijā
SIA INTERNETA PASAULE	AS Telekom Baltija
SIA KENGANETS	SIA TELENET
SIA LABO NAMU AĢENTŪRA	SIA Telia Latvia
SIA Lattelecom	SIA Tivi
AS LATVENERGO	SIA UNISTARS
VAS Latvijas Dzelzceļš	AS Ventbunkers
SIA Litel komunikācijas	Filiāle Voxbone SA Latvijas filiāle

Vislielākais pakalpojumu sniedzējs 2011.gada 1.pusgadā bija SIA „Lattelecom”, kura tirgus daļa, balstoties uz kopējiem ieņēmumiem no Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas fiksētajos elektronisko sakaru tīklos, ir █.

2011.gada 1.pusgadā šādi 43 komersanti nodrošināja starptautiskos balss telefonijas pakalpojumus, vai kopā ar piekļuves pakalpojumiem vai piedāvājot operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus:

SIA 10 ½	SIA LIVAS KTV
SIA ADAMASTO	SIA LIVENET
SIA AUGSTCELTNE	SIA LUMAR
AS BALTICOM	SIA LUTOR
SIA BALTKOM TV SIA	SIA Master Telecom
SIA Beep	SIA MPE NETS
SIA Brokers	SIA MWTV
SIA CSC TELECOM	SIA Nordic Technologies

SIA Datagrupa.lv	SIA Optrix
SIA DAUTKOM TV	SIA Optron
SIA D-COM	SIA SIGIS
SIA EKODREAMS LTD	SIA SOTUS
SIA GRAMHOST	SIA STARNET
SIA HIG Serviss Baltija	SIA TELEFANT
SIA iLink	SIA Telegrupa Baltijā
SIA INTERNETA PASAULE	AS Telekom Baltija
SIA KENGANETS	SIA TELENET
SIA LABO NAMU AĢENTŪRA	SIA Telia Latvia
SIA Lattelecom	SIA Tivi
AS LATVENERGO	SIA UNISTARS
VAS Latvijas Dzelzceļš	AS Ventbunkers
SIA Litel komunikācijas	

Vislielākais pakalpojumu sniedzējs 2011.gada 1.pusgadā bija SIA „Lattelecom”, kura tirgus daļa, balstoties uz kopējiem ieņēmumiem no starptautisās balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas fiksētajos elektronisko sakaru tīklos, ir [REDACTED].

## 5. Tirgus analīze

### 5.1 Trīs kritēriju pārbaude

Ieteikums 2007/879/EK norāda, kuros elektronisko sakaru tirgos visbiežāk sastopamas konkurences problēmas un kurus elektronisko sakaru tirgus EK iesaka analizēt un regulēt. Ne visos Ieteikumā 2007/879/EK minētajos tirgos tiešām ir konkurences problēmas. Regulējumu nedrīkst noteikt vai tas jāatceļ gadījumos, ja arī bez regulējuma šajos tirgos ir efektīva konkurence. Komisija drīkst arī analizēt Ieteikumā 2007/879/EK neminētus tirgus. Ieteikums 2007/879/EK nosaka, ka gadījumā, ja valsts pārvaldes iestādes vēlas regulēt tirgus, kuri nav iekļauti Ieteikumā 2007/879/EK, tad valsts pārvaldes iestādēm jānodrošina, ka regulējamais tirgus atbilst šādiem trīs kumulatīviem kritērijiem (turpmāk - trīs kritēriju pārbaude):

- konkrētajā tirgū jābūt augstām un pastāvīgām barjerām ienākšanai tirgū, tās var būt strukturālās barjeras, normatīvās barjeras vai regulējošās vides radītās barjeras;
- nemot vērā elektronisko sakaru tirgus dinamisko attīstību, jāanalizē arī iespēja, ka barjeras ienākšanai tirgū var tikt pārvarētas pārskata perioda laikā. Tādēļ otrs kritērijs nosaka to, ka tirgus struktūrai jābūt tādai, kura netiecas uz efektīvu konkurenci pārskata perioda laikā (Efektīvas konkurences pazīmes);
- situācijai konkrētajā tirgū jābūt tādai, kurā konkurences (*ex post*) tiesības nav pietiekamas, lai novērstu konkurences problēmas konkrētajā tirgū.

Šie kritēriji jāpiemēro ir kumulatīvi, t.i., neatbilstība jebkuram no tiem norāda, ka šim tirgum nav nepieciešams *ex ante* regulējums.

## **5.2. Tirdzniecības tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5 izpēte**

### **5.2.1. Barjeras ienākšanai tirgū**

Tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 pastāv gan augstas strukturālas, gan normatīvas barjeras (šķēršļi) ienākšanai tirgū.

#### Strukturālas barjeras

Komersantam, kas vēlas nodrošināt vietējo/iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus fiksēta vietā fiziskām personām un juridiskām personām, izmantojot operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus, principā nav vajadzīga liela infrastruktūra. Vienkāršākā gadījumā pietiku ar vienu komutatīvo iekārtu un divām līnijām. Ir arī iespēja nomāt komutatīvo iekārtu, līdz ar to investīcijas infrastruktūrā ir nenozīmīgas.

Ar Komisijas 2007. gada 7.marta lēmumiem:

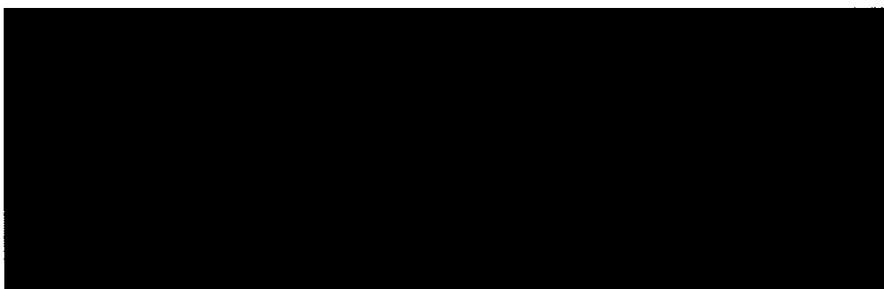
- Nr.48 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.48) un
- Nr.49 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas juridiskām personām Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.49),

Komisija noteica SIA „Lattelecom” saistību nodrošināt operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumus, saskaņā ar Komisijas apstiprinātajiem operatora izvēles pakalpojuma vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojuma nodrošināšanas noteikumiem, tā, lai fiziskām un juridiskām personām, izmantojot operatora izvēli vai iepriekšēju izvēli, būtu iespējams veikt:

- vietējos izsaukumus;
- iekšzemes izsaukumus;
- izsaukumus ar mobilo tīklu operatoru lietotājiem.

Bet jāņem vērā reālā situācija tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5. 2009. gadā alternatīvie komersanti nodrošināja [REDACTED] abonentlīnijas jeb [REDACTED] no abonentlīniju kopējā skaita (skatīt 6.tabulu). Tā kā alternatīvajiem komersantiem<sup>1</sup> nav saistība nodrošināt operatora izvēli vai operatora iepriekšēju izvēli, citi komersanti, kas grib piedāvāt šo komersantu lietotājiem savus pakalpojumus, nevar sasniegt šos galalietotājus.

**6.tabula: Tirdzniecības tirgus daļas 2009. gadā piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā tirgū**



<sup>1</sup> Alternatīvie komersanti - komersanti, kas ienāca tirgū pēc elektronisko sakaru tirgus liberalizācijas (pēc 2003.gada 1.janvāra), kad beidzās vēsturiskā operatora (SIA „Lattelecom”) ekskluzīvās tiesības darbam fiksēto elektronisko sakaru tīklā.

SIA „Lattelecom” piedāvā piekļuves pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā ar izsaukiem (noslodzi) un xDSL piekļuvi (turpmāk - „double play” pakalpojums) vai piekļuves pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā ar izsaukiem (noslodzi), xDSL piekļuvi un interneta televīziju (turpmāk - „triple play” pakalpojums). Tādiem pakalpojumiem ir raksturīgi, ka iekšzemes izsaukumi SIA „Lattelecom” publiskā elektronisko sakaru tīkla ietvaros ir bez maksas („flat rate”). SIA „Lattelecom” piedāvā gan „double play”, gan „triple play” pakalpojumus.

2009.gadā █ fiziskas personas un █ juridiskas personas izmantoja vienu no SIA „Lattelecom” sasaistītājiem pakalpojumiem. Saistīto pakalpojumu izmantošanas tendence strauji pieaug (2009.gadā - par █ fiziskām un par █ juridiskām personām attiecībā pret 2007.gadu). Tā rezultātā komersanti, kas piedāvā operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus, nevar sniegt galalietotājiem, kas izmanto sasaistītos pakalpojumus, savus pakalpojumus, un līdz ar to šo komersantu kritiskā masa nav pietiekami liela un nākotnē turpinās samazināties.

Komersanti, kas piedāvā operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus vietējiem vai iekšzemes izsaukiem, var sasniegt tikai daļu no galalietotājiem. Līdz ar to komersanti nevar pilnvērtīgi konkurēt ar SIA „Lattelecom”. Komersanti vai nu pieņem un strādā ar samazinājušos kritisko lietotāju masu vai darbojas kā „nišu” pakalpojumu piegādātāji un nodrošina tikai izsaukumus uz publiskiem mobilajiem telefona tīkliem.

Lai pilnvērtīgi konkurētu ar SIA „Lattelecom”, alternatīvajiem komersantiem jāinvestē publiskā elektronisko sakaru tīkla infrastruktūrā, ar nolūku nodrošināt balss telefonijas piekļuvi. Sakarā ar to komersantiem jāveic liela apjoma investīcijas. Izmaksas ir lielas, jo, īpaši lielajās pilsētās. Daudziem komersantiem nav iespēju rast finansējumu šo darbu veikšanai.

Papildus, būvēta infrastruktūra balss telefonijas pakalpojumu sniegšanai nozīmē arī neatgūstamās izmaksas (*sunk cost*) gadījumā, ja lietotājs, kam komersants būvēja piekļuves infrastruktūru, mainītu operatoru, jo alternatīva infrastruktūras izmantošanas iespēja var nepastāvēt.

Izvērtējot tirgus situāciju, Komisija konstatē, ka pastāv augstas strukturālas barjeras (šķēršļi) ienākšanai tirgū.

### Normatīvās barjeras

Papildus iepriekš minētajam pastāv arī normatīvās barjeras, jo komersantam nepieciešama būvatlauja vai zemes īpašnieka atļauja, lai izbūvētu infrastruktūru. Lai gan šīs tiesības ir regulētas normatīvajos aktos, laiks, kas nepieciešams atļauju saņemšanai, ir kritisks faktors un uzskatāms par barjeru.

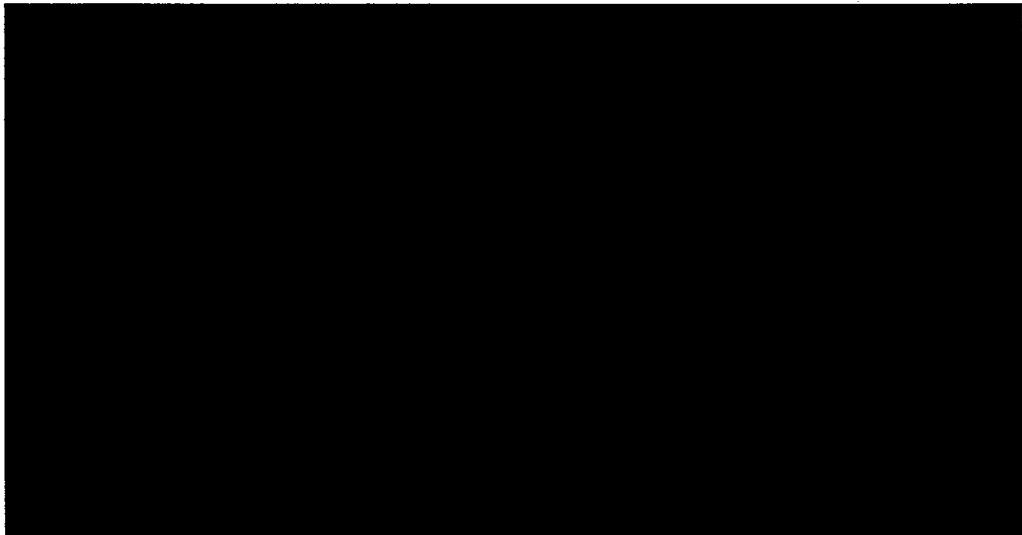
#### **5.2.2. Efektīvas konkurences pazīmes**

2005.gada Ziņojumā par piekļuves nodrošināšanas publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām tirgus analīzi, Komisija konstatēja, ka SIA „Lattelecom” ir BIT tirgū Nr.1 un tirgū Nr.2.

2009.gadā SIA „Lattelecom” tirgus daļa tirgū Nr.1 bija [REDACTED] pēc abonentu skaita, un [REDACTED] pēc abonentlīniju skaita un tirgū Nr.2 bija [REDACTED] pēc abonentu skaita, un [REDACTED] pēc abonentlīniju skaita.

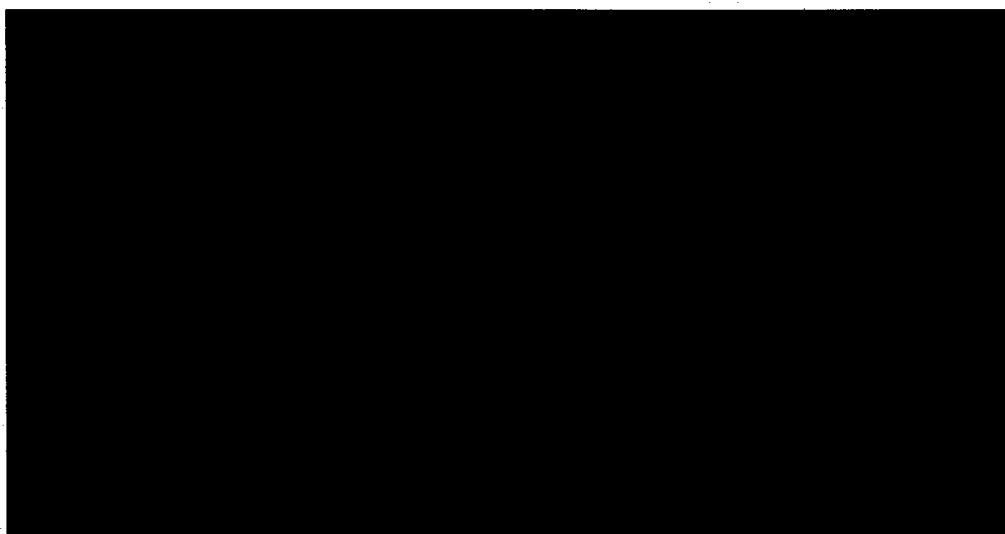
SIA „Lattelecom” tirgus daļa tirgū Nr.1 nedaudz samazinājās pēdējos divos gados gan pēc abonentu skaita, gan pēc abonentlīniju skaita (skatīt 5. attēlu).

5. attēls: SIA „Lattelecom” tirgus daļas tirgū Nr.1



SIA „Lattelecom” tirgus daļa tirgū Nr.2 mainījās ar tendenci samazināties gan pēc abonentu skaita, gan pēc abonentlīniju skaita (skatīt 6. attēlu).

6. attēls: SIA „Lattelecom” tirgus daļas tirgū Nr.2



Salīdzinot ar tirgu Nr.1, tirgus Nr.2 ir mazliet vairāk attīstīts.

Turpretim operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumi, salīdzinot piekļuves skaitu, ir mazāk attīstīti. (skatīt 6. un 7.tabulu un 7.attēlu)

**7.tabula: Operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu klienti 2009. gadā**



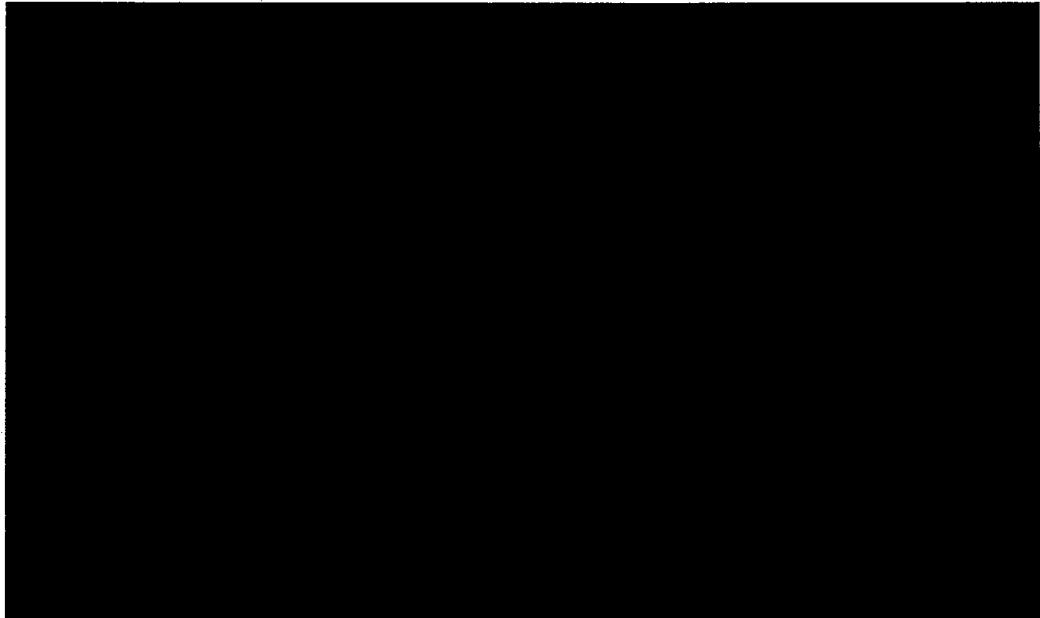
7. attēls: Operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu klientu skaits



Ņemot vērā attīstību tirgū Nr.1 un tirgū Nr.2, Komisija nevar konstatēt, ka pastāv efektīvas konkurences pazīmes.

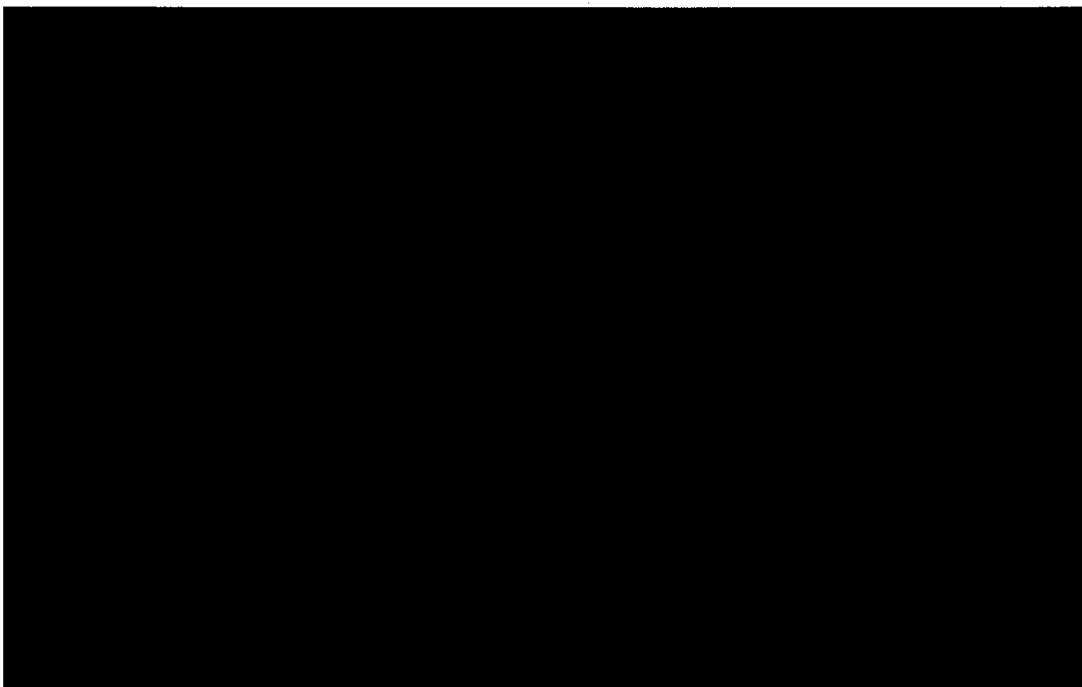
Aplūkojot tirgus daļas tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 (skatīt 8.un 9.attēlu), redzams, ka vēl arvien nevar novērot attīstības dinamiku šajos tirgos un SIA „Lattelecom” saglabā lielu tirgus daļu (2009.gadā - [REDACTED] pēc ieņēmumiem un [REDACTED] pēc noslodzes).

8.attēls SIA „Lattelecom” tirgus dalas tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 pēc ienēmumiem



\* - informācija saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumu

9.attēls: SIA „Lattelecom” tirgus dalas tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 pēc noslodzes



Arī 2008.un 2009.gadā SIA „Lattelecom” nebija ievērojama konkurenta tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5. Otrā lielākā komersanta [REDACTED] tirgus daļa pēc ienēmumiem 2009.gadā bija tikai [REDACTED]. Ienēmumus un noslodzi 2008.un 2009.gadā no Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas skatīt 10.-13.attēlos.

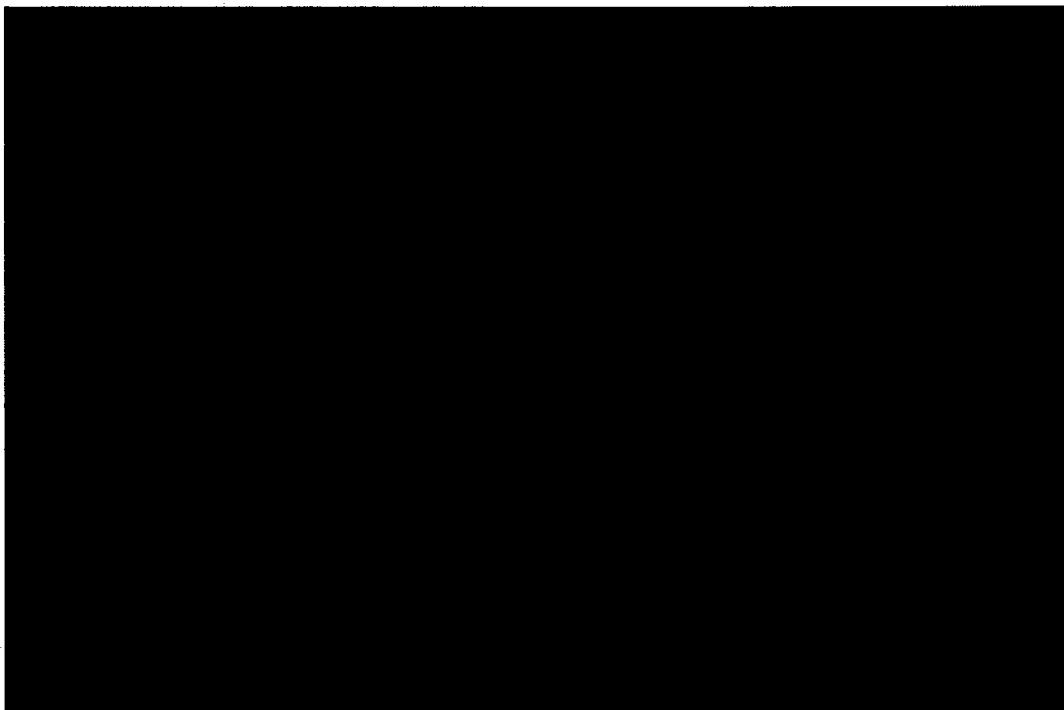
10. attēls: Tirdzniecības tirgus daļas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2008.gadā)



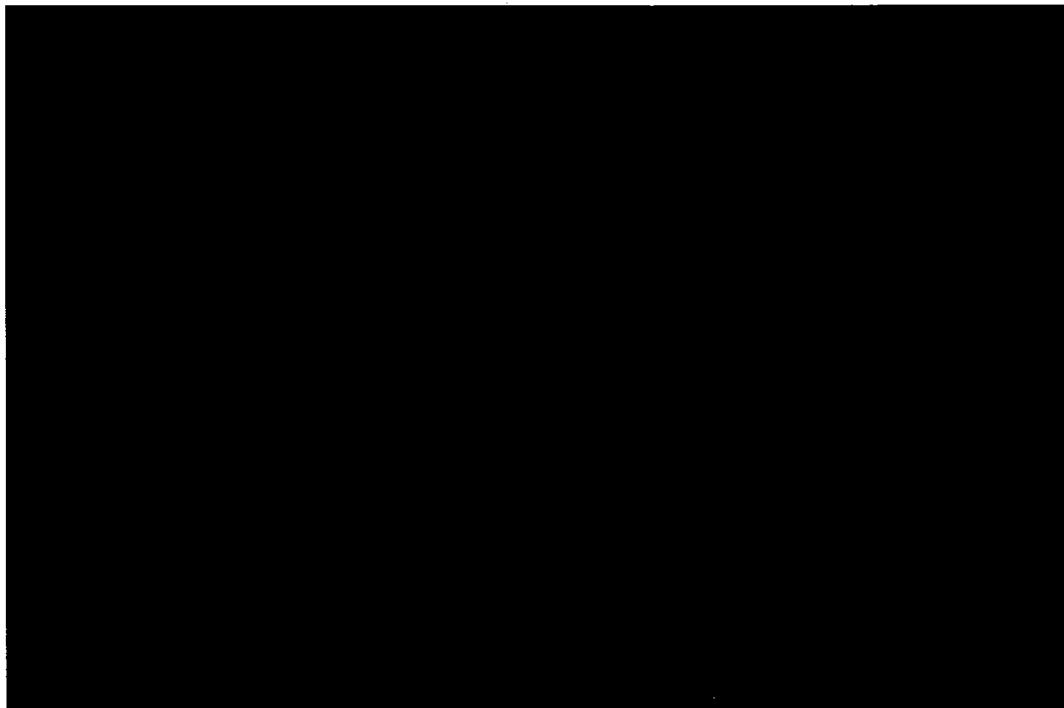
11. attēls: Tirdzniecības tirgus daļas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2009.gadā)



12. attēls: Tirgus daļas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc noslodzes 2008.gadā)



13. attēls: Tirgus daļas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc noslodzes 2009.gadā)



Nemot vērā informāciju par tirgus analīzi, kuru komersanti iesniedza par 2008., 2009.gadu un par 2011. gada pirmo pusgadu, Komisija konstatē, ka situācija tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 būtiski nav mainījusies. SIA „Lattelecom” varēja saglabāt tirgus

daļas dominējošā līmenī virs █, lai gan var novērot, ka tā tirgus daļām ir tendence samazināties.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 nepastāv ne tirgus dinamika un attīstība, ne efektīvas konkurences pazīmes.

### **5.2.3. Konkurences tiesību pietiekamība**

#### Konkurences tiesības

Saskaņā ar Konkurences likuma 6.panta pirmās dalās 1. apakšpunktu Konkurences padome uzrauga, kā tiek ievērots tirgus dalībnieku dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas un vienošanās aizliegums, kas noteikts Konkurences likumā, citos normatīvajos aktos un starptautiskajos līgumos.

Saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 1.punktu dominējošais stāvoklis ir tirgus dalībnieka vai vairāku tirgus dalībnieku ekonomisks (saimniecisks) stāvoklis konkrētajā tirgū, ja šis dalībnieks vai šie dalībnieki spēj ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci jebkurā konkrētajā tirgū pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem, piegādātājiem vai patērētājiem.

Nemot vērā Konkurences likumu, dominējošs stāvoklis pats par sevi nav pārkāpums, bet Konkurences likums nosaka ierobežojumus dominējoša tirgus dalībnieka darbībai, novēršot dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums ir noteikts Konkurences likuma 13.pantā pirmajā daļā. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izpausties, piemēram, tirgus dalībniekam atsakoties slēgt darījumu ar citu tirgus dalībnieku bez objektīvi attaisnojoša iemesla, nosakot netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu, piemērojot nevienādus noteikumus ekvivalentos darījumos ar citu tirgus dalībnieku u.c.

Atrašanās dominējošā stāvoklī tirgus dalībniekam uzliek papildu ierobežojumus un atbildību, slēdzot līgumus ar tirgotājiem, lai tā darbības atbilstu Konkurences likumā noteiktajām prasībām un attiecīgi neierobežotu un nedeformētu konkurenci par sliktu patērētājam vai citam tirgus dalībniekiem.

Par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu Konkurences padome var uzlikt tirgus dalībniekiem naudas sodu līdz 5% apmērā no to pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma.

Konkurences likuma pārkāpumu lietā Konkurences padome lēmumu pieņem sešu mēnešu laikā no lietas ierosināšanas dienas. Ja objektīvu iemeslu dēļ sešu mēnešu termiņu nav iespējams ievērot, Konkurences padome to var pagarināt uz laiku līdz vienam gadam, termiņu skaitot no lietas ierosināšanas dienas. Ja lietā nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, Konkurences padome ar motivētu lēmumu var pagarināt lēmuma pieņemšanas termiņu uz laiku, kas nepārsniedz divus gadus no lietas ierosināšanas dienas.

Konkurences padomes lēmumus, izņemot lēmumus par lietas ierosināšanu, un lēmuma pieņemšanas termiņa pagarināšanu, var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas.

### Konkurences tiesību novērtēšana

Nemot vērā konkrētos tirgus apstākļus un laiku, kurā tiek veikta tirgus analīze, Komisija konstatē, ka konkurences tiesības nav pietiekamas, lai novērstu konkurences problēmas tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5:

- Konkurences padome var rīkoties ex post, kad dominējošais stāvoklis jau tika izmantots, lai ierobežotu konkurenci tirgos.
- Konkurences padome var rīkoties tikai gadījumā, kad var pierādīt dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas fakta konstatēšana ir sarežģīta.

### **5.2.4. Trīs kritēriju pārbaudes rezultāti**

Komisija analizēja visus trīs kritērijus un secina, ka visi trīs kritēriji ir izpildīti. Komisija konstatē, ka ir nepieciešams regulēt tirgu Nr.3 un tirgu Nr.5 *ex ante*.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija nosaka SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi:

- publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū;

### **5.2.5. Cita būtiskas ietekmes tirgū kritēriju analīze**

Jau nemot vērā trīs kritēriju pārbaudes procesā izklāstīto, iespējams konstatēt, ka SIA „Lattelecom” ir vienīgais komersants ar BIT. Neskatoties uz to, Komisija analizēja arī citus kritērijus.

#### 1. Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Būtiska infrastruktūra ir elektronisko sakaru tīkla daļa, jeb tīkla komponente vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, ko nav iespējams ātri dublēt un kas nodrošina pakalpojumu sniegšanu. Šajā tirgū tas ir piekļuves tīkls.

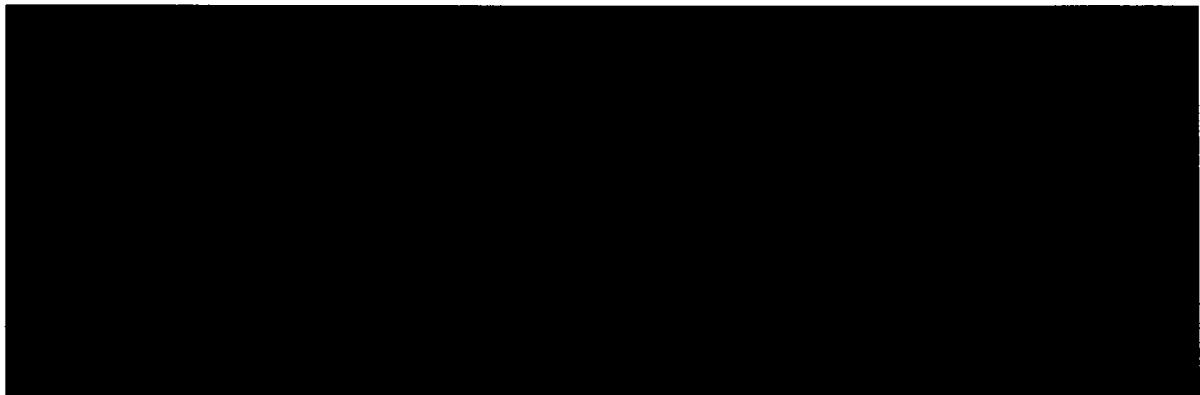
SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir vislielākais Latvijā. 2009. gadā SIA „Lattelecom” rīcībā bija █████ piekļuves līniju. Salīdzinot ar citiem █████ komersantiem, piemēram, AS „Latvenergo” (██████), SIA „BALTKOM TV SIA” (██████) un SIA „OPTRON” (██████), SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir vairāk nekā █████ reizes lielāks.

#### 2. Komersanta lielums (īpatsvars tirgū)

SIA „Lattelecom” lielumu un īpatsvaru tirgū ilustrē jau iepriekš analizētie dati. SIA „Lattelecom” tirgus daļa, balstoties uz ieņēumiem no Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2009.gadā ir █████ (skatīt 8. attēlu). SIA „Lattelecom” abonentu skaits un abonentlīniju skaits ir daudzkārt lielāks par pārējo tirgus dalībnieku abonentu un abonentlīniju skaitu (skatīt 6.tabulu).

Turklāt SIA „Lattelecom” ir arī lielākais publiskā elektronisko sakaru tīkla struktūras īpašnieks (skatīt 8.tabulu). Komersanta publiskais elektronisko sakaru tīkla infrastruktūras pārklājums ir gandrīz visa Latvijas Republikas teritorija.

**8.tabula: Tīkla struktūra 2009 gadā.**



Komisija konstatē, ka SIA „Lattelecom” pilnībā kontrolē infrastruktūru, kas ir nepieciešama, lai nodrošinātu piekļuvi galalietotājiem, un līdz ar to SIA „Lattelecom” kontrolē būtisku infrastruktūru savienojumu uzsākšanas pakalpojumu tirgū.

### 3. Nepietiekama kompensējošā pirkspēja vai tās trūkums

Galalietotājs var veikt Iekšzemes izsaukumus:

- kopā ar piekļuves pakalpojumiem;
- izmantojot operatora izvēles pakalpojumus (sastādot operatora izvēles piekļuves kodu);
- izmantojot operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus.

Kā jau minēts iepriekš, 2005.gada Ziņojumā par piekļuves nodrošināšanas publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām tirgus analīzi, Komisija konstatēja, ka SIA „Lattelecom” ir BIT tirgū Nr.1 un tirgū Nr.2

Komisija noteica SIA „Lattelecom” saistību nodrošināt operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumus saskaņā ar Komisijas apstiprinātajiem operatora izvēles pakalpojuma vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojuma nodrošināšanas noteikumiem, tā, lai fiziskām un juridiskām personām, izmantojot operatora izvēli vai iepriekšēju izvēli, būtu iespējams veikt:

- vietējos izsaukumus,
- iekšzemes izsaukumus;
- izsaukumus ar mobilo tīklu operatoru lietotājiem.

Līdz ar to un kā regulēšanas pasākumu sekas galalietotājam ir kompensējošā pirkspēja. Tas viegli var izmantot citus operatorus, lai veiktu Iekšzemes izsaukumus. Tomēr gadījumā, ja regulēšanas pasākumi tiktu atcelti (*green field approach*), ir apšaubāms, vai vēsturiskajam operatoram vēl pastāvētu stimuls nodrošināt operatora

izvēles un operatora iepriekšējas izvēlēs pakalpojumus. Tādā gadījumā galalietotājiem nebūtu iespējas izvēlēties citus operatorus, lai veiktu Iekšzemes izsaukumus. Tādēļ Komisija konstatē, ka bez regulēšanas pasākumu piemērošanas pietrūktu kompensējošās pirkspējas attiecībā pret SIA „Lattelecom” tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5.

#### 4. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)

SIA „Lattelecom”, salīdzinot ar daudziem citiem komersantiem, ir priekšrocība, ka komersanta rīcībā ir visas nepieciešamās tīkla komponentes (piekļuves, tīkls, maģistrālais tīkls, balss telefonijas iekārtas, datu pārraides iekārtas) pietiekamā kapacitātē, lai piedāvātu galalietotājiem gandrīz visus elektronisko sakaru pakalpojumus fiksētajā tīklā. Daudziem alternatīviem komersantiem trūkst infrastruktūras vai atsevišķu tīkla komponenšu, piemēram, nav sava piekļuves tīkla. SIA „Lattelecom” izmanto tā rīcībā esošās infrastruktūras sniegtās priekšrocības pakalpojumu sasaistīšanai.

„Double play” pakalpojumu vai triple play” pakalpojumu, ko piedāvā SIA „Lattelecom”, iespējams ar labākiem nosacījumiem saņemt vienotā piedāvājumā. Kā jau minēts iepriekš, tādiem pakalpojumiem ir raksturīgi, ka iekšzemes izsaukumi SIA „Lattelecom” publiskajā elektronisko sakaru tīkla ietvaros ir bez maksas.

Nav daudz alternatīvu komersantu, kuru rīcībā ir visas nepieciešamās tīkla komponentes (piekļuves, tīkls, maģistrālais tīkls, balss telefonijas iekārtas, datu pārraides iekārtas) pietiekamā kapacitātē, lai piedāvātu galalietotājiem gandrīz visus elektronisko sakaru pakalpojumus fiksētajā tīklā. Vēl „double play”, gan „triple play” pakalpojumus piedāvā SIA „BALTKOM TV SIA”, SIA „IZZI”, SIA TELENET un SIA „MWTV”

**9.tabula: Sasaistīto pakalpojumu tarifi**

abonēšanas LVL /mēnesī	telefons+TV	double play		triple play
		internets + TV	internets + balss telefonija	internets + TV + tālrunis
SIA Lattelecom	-	9.75-22.03	9.75-22.03	16.38-41.30
SIA Standarta	-	11.16-19.10	-	15.38-26.30
IZZI Saliec pats	-	10.70-15.90	9.26-12.73	12.44-17.93
SIA TELENET	-	10.25-13.52	-	12.30-13.93
SIA BALTKOM TV SIA	8.11-12.21	8.11-12.21	-	9.75-31.96
SIA MWTV	-	-	8.20*	-

\*- ja izvēlas šo pakalpojumu, tad jāmaksā tikai par internetu un norunātajām minūtēm. Telefona abonēšana ir bez maksas.

9.tabulā minētie tarifi ir atkarīgi no ātruma, vietas un programmu skaita, atlaides nav ieskaitītas (2011.gada novembra dati).

2009.gadā četri tirgus dalībniekiem nodrošināja sasaistītos pakalpojumus (skatīt 10. tabulu).

**10.tabula: Sasaistīto pakalpojumu lietotāji**

SIA „Lattelecom” saistīto pakalpojumu lietotāju kopā ir [REDACTED], kas sastāda [REDACTED] no visiem saistīto pakalpojumu lietotājiem.

Lai gan piedāvātie sasaistītie pakalpojumi, kuros ietilpst balss telefonija fiksētā tīklā, nosacījumi un tarifi ir līdzīgi (skatīt 9.tabulu), SIA „IZZI”, SIA „BALKOM TV SIA”, SIA „TELENET” un SIA „MWTV” ir sarežģīti konkurēt ar SIA „Lattelecom” piedāvātājiem pakalpojumiem, jo SIA „Lattelecom” galvenā priekšrocība ir daudz lielāka jau sasniegtā „kritiskā masa”. Sasaistītājiem pakalpojumiem ir kopīgs tas, ka izsaukumi SIA „Lattelecom” publiskajā elektronisko sakaru tīklā ir bez maksas. Tā kā SIA „Lattelecom” sasniegtā kritiskā masa 2009.gadā sastāv no [REDACTED] abonentiem, jeb [REDACTED] no visiem abonentiem piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā tirgū, salīdzinot, piemēram, ar SIA „BALKOM TV SIA” [REDACTED] abonentiem, jeb [REDACTED] (skatīt 7.tabulu), SIA „Lattelecom” abonantu veikto izsaukumu lielākā daļa notiek SIA „Lattelecom” publiskajā elektronisko sakaru tīkla ietvaros un līdz ar to bez maksas, turpretim, pārējo publisko elektronisko sakaru tīklu abonenti veic vairāk izsaukumus, kuras tiek maršrutētas uz citiem publisko elektronisko sakaru tīkliem.

**Rezultāti**

Citu kritēriju analīze atbalsta Komisijas tēzi, ka efektīva konkurence nepastāv tirgū - publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū;

**5.3. Tirgus Nr.4 un tirgus Nr.6 izpēte**

**5.3.1. Barjeras ienākšanai tirgū**

Tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 nepastāv būtiski šķēršļi ienākšanai tirgū.

Komersantam, kas vēlas nodrošināt starptautiskos balss telefonijas pakalpojumus fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām izmantojot operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumus principā var nebūt nepieciešama infrastruktūra. Vienkāršākā gadījumā pietiku ar vienu komutatīvo iekārtu un divām līnijām. Ir arī iespēja nomāt komutatīvo iekārtu, līdz ar to investīcijas infrastruktūrā ir nenozīmīgas.

Ar lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 Komisija noteica SIA „Lattelecom” saistību nodrošināt operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumus saskaņā ar Komisijas apstiprinātājiem operatora izvēles pakalpojuma vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojuma nodrošināšanas noteikumiem, tā, lai fiziskām un juridiskām personām, izmantojot operatora izvēli vai iepriekšēju izvēli, būtu iespējams veikt:

- starptautiskos izsaukumus.

Ņemot vērā operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu pieejamību, Komisija konstatē, ka šķēršļi ienākšanai tirgus vai ekspansijai nepastāv.

Situāciju tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 nevar salīdzināt ar situāciju tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5, jo:

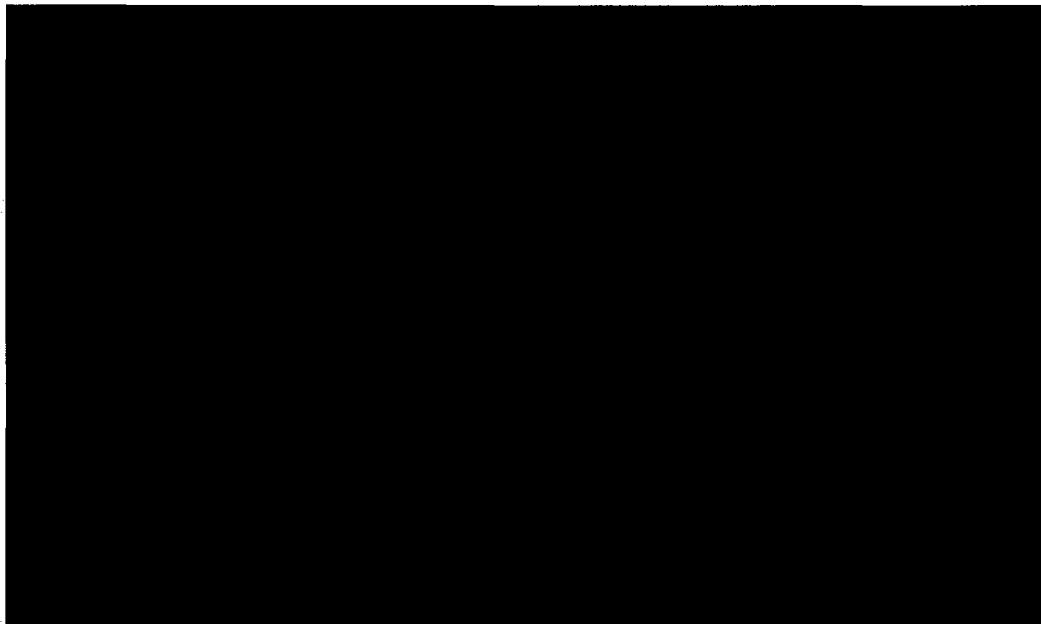
- SIA „Lattelecom” piedāvātajos sasaistītajos pakalpojumos bezmaksas starptautiskie izsaukumi nav iekļauti un
- komersanti, kas piedāvā operatora izvēles un operatora iepriekšējas izvēlēs pakalpojumus starptautiskajiem izsaukumiem var konkurēt ar SIA „Lattelecom” arī bez piekļuves pakalpojumu nodrošināšanas,

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka nepastāv strukturālas barjeras (šķēršļi) ienākšanai tirgū.

### **5.3.2. Efektīvas konkurences pazīmes**

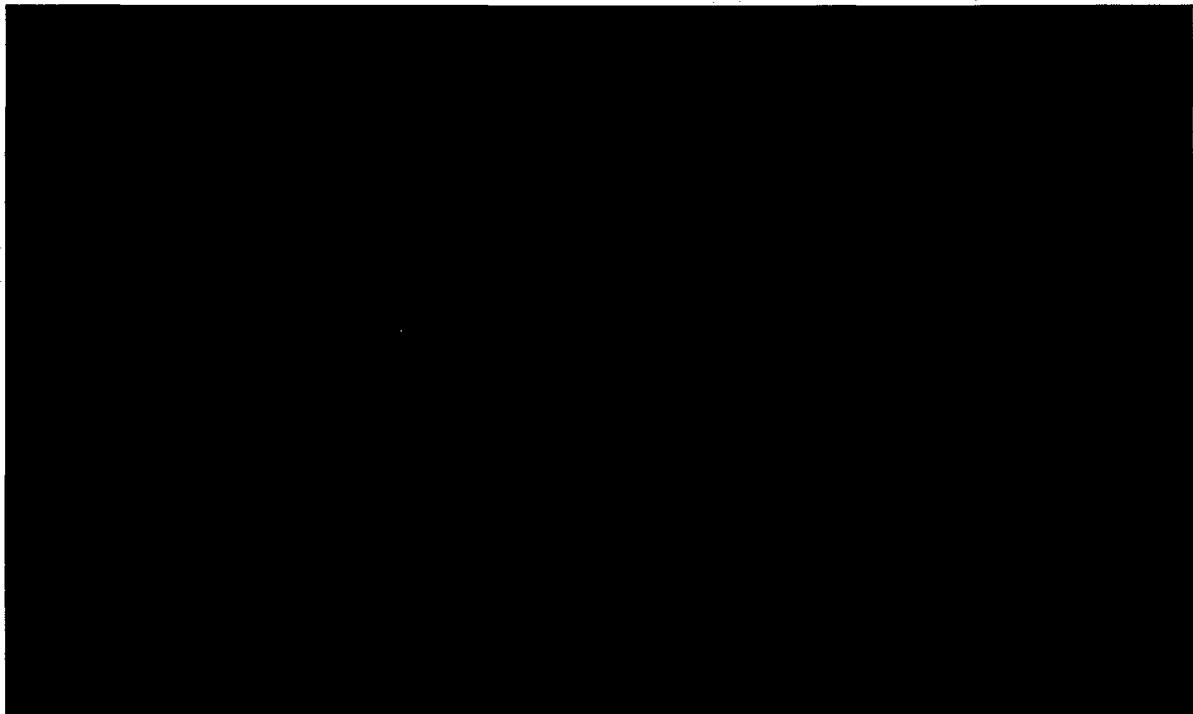
Salīdzinot SIA „Lattelecom” tirgus daļas tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 gan pēc ieņēmumiem, gan pēc noslodzes, tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 var novērot attīstības dinamiku tirgū (skatīt 14.un 15.attēlu). Lai gan 2008.un 2009.gadā ir vērojamas SIA „Lattelecom” tirgus daļu svārstības gan pēc ieņēmumiem, gan pēc noslodzes, 2009. gadā SIA „Lattelecom” tirgus daļas pēc ieņēmumiem ir samazinājušās līdz [REDACTED], kas ir gandrīz par [REDACTED] mazāk nekā 2004.gadā un tirgus daļu kāpums kopumā nav vērojams.

14. attēls SIA „Lattelecom” tirgus dalas tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 pēc ienēmumiem



\* - informācija saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumu

15. attēls: SIA „Lattelecom” tirgus daļas tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 pēc noslodzes



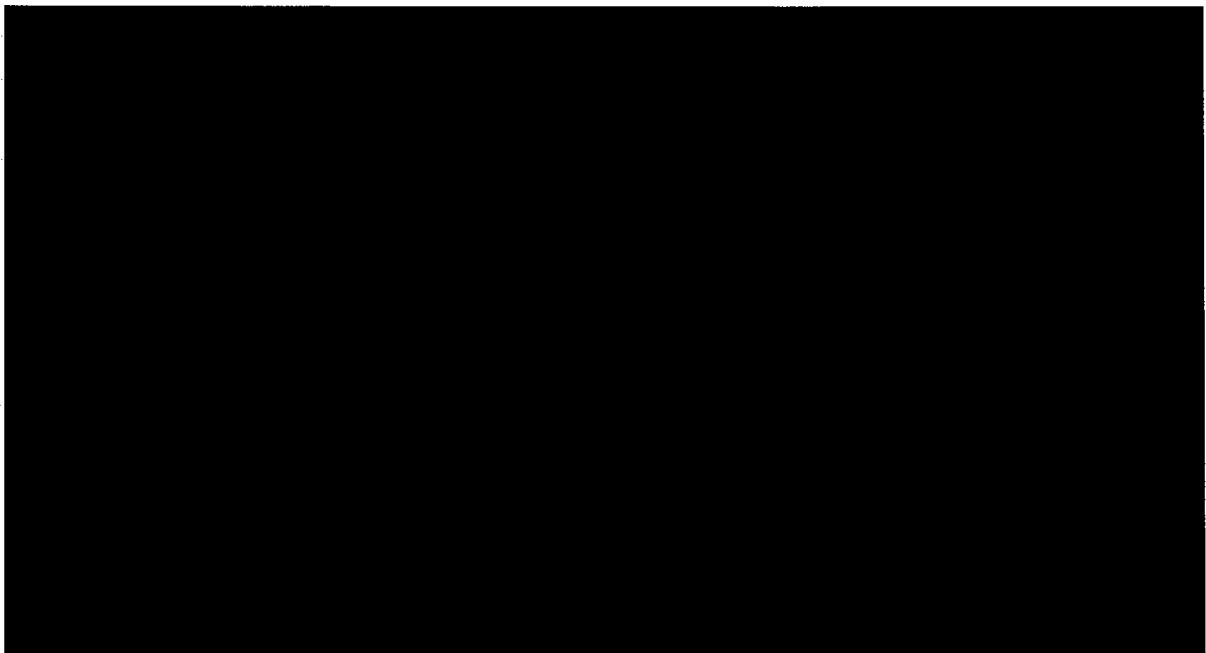
Aplūkojot trīs citu komersantu ieņēmumu un noslodzes dinamiku, var secināt, ka kopumā komersantu dati par ieņēmumiem un noslodzi ir mainīgi un nevar novērot kopēju tendenci (skatīt 16.- 17.attēlu).

16. attēls: Citu komersantu tirgus daļas tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 (pēc ieņēmumiem)



\* - informācija saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumu

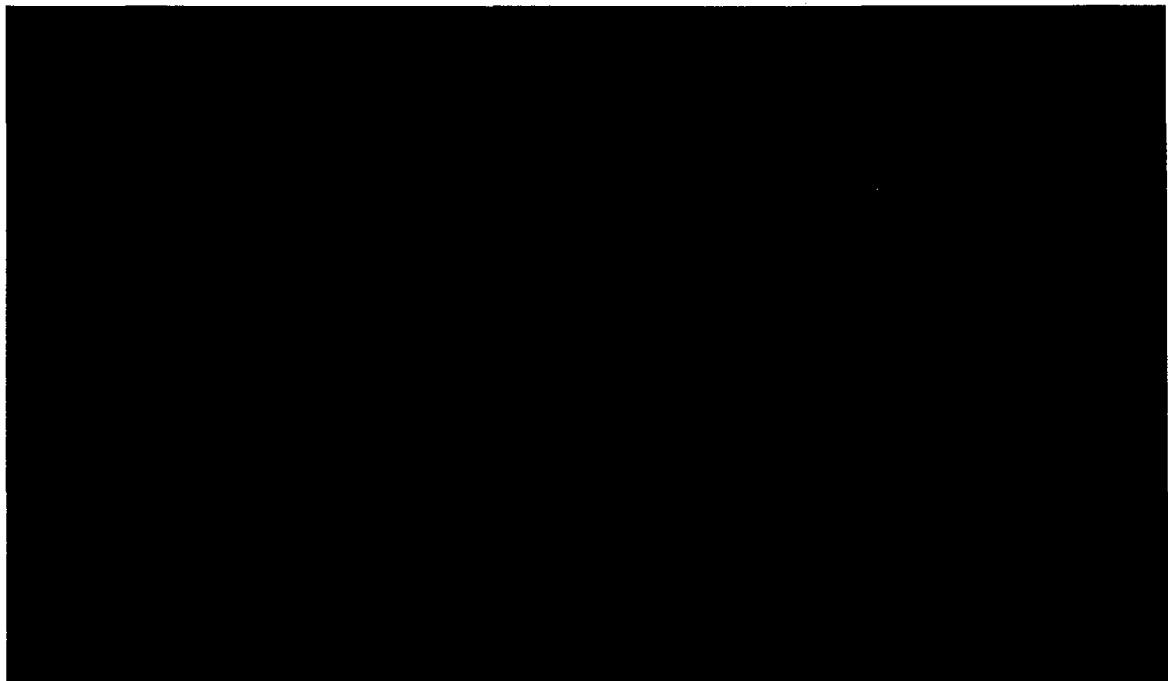
17.attēls: Citu komersantu tirgus daļas tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 (pēc noslodzes)



18.attēls: Tirgus daļas starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ieņēmumiem 2008.gadā)



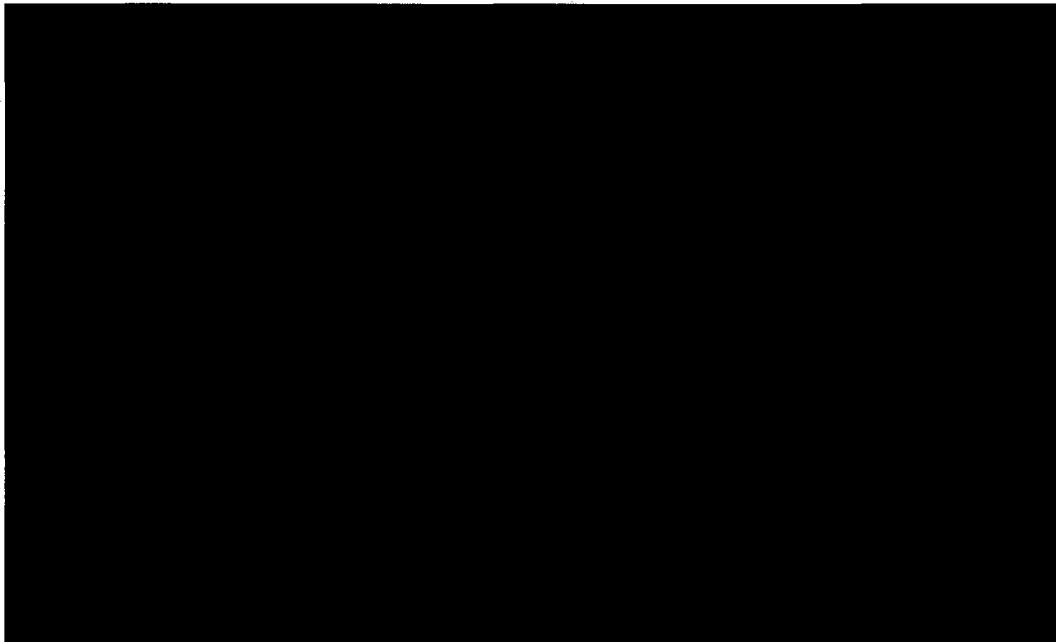
19. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ienēmumiem 2009.gadā)



20. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc noslodzes 2008.gadā)



21. attēls: Tirdzniecības starptautisko balss telefonijas pakalpojumu sniegšanā (pēc ienēmumiem 2009.gadā)



Salīdzinot situāciju tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5, ir vērojamas daudz izteiktākas konkurences pazīmes tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6. Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 ir vērojama tirgus dinamika un attīstība, kā arī efektīvas konkurences pazīmes.

### **5.3.3. Konkurences tiesību pietiekamība**

Nemot vērā, ka jau pirmie divi kritēriji nav izpildīti, nav nepieciešams analizēt trešo kritēriju.

### **5.3.4. Trīs kritēriju pārbaudes rezultāti**

Komisija analizēja divus no trim kritērijiem un secināja, ka abi kritēriji nav izpildīti. Sakarā ar to Komisija konstatē, ka vairs nav nepieciešams *ex ante* regulēt tirgu Nr.4 un tirgu Nr.6.

## **6. Būtiskā ietekme tirgū**

### ***6.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem***

Saskaņā ar ESL 31. pantu Komisijai ir tiesības, pamatojoties uz tirgus analīzes rezultātiem, piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt saistības komersantiem ar būtisku ietekmi konkrētajā tirgū, lai konkrētajā tirgū nodrošinātu efektīvu konkurenci.

Nemot vērā elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā

Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā.

Ja Komisija konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT.

Nosakot konkrētas saistības, pienākumus komersantiem, Komisija ievēro arī vispārējos EK definētos elektronisko sakaru nozares regulēšanas mērķus:

- konkurences veicināšanu;
- vienota iekšējā tirgus attīstību Eiropas Savienībā;
- lietotāju interešu ievērošanu.

## ***6.2. Saistības***

### **Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības**

ESL 60. pants paredz, ka

(2) komersantam ar BIT Komisija var piemērot galalietotājiem sniegto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu regulēšanas pasākumus (tajā skaitā noteikt tarifu aprēķināšanas metodiku, apstiprināt tarifus, uzlikt saistības tarifu tuvināšanai izmaksām vai attiecīgā pakalpojuma tarifiem salīdzināmos pakalpojumu tirgos, piemērot elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu attiecināšanas un aprēķināšanas metodiku un citus tarifu regulēšanas pasākumus).

(4) ja komersantam ir pienākums tuvināt tarifus izmaksām, tam jāpierāda Komisijai, ka tarifi ir veidoti no pamatotām izmaksām, ieskaitot samērīgu peļņu par veiktais investīcijām. Komisija var pieprasīt, lai komersants, kuram ir BIT, sniedz savu tarifu un izmaksu pilnīgu pamatojumu. Ja Komisija konstatē, ka tarifā iekļautās izmaksas nav pilnībā pamatotas vai tarifi nav tuvināti izmaksām, tā ir tiesīgs apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot elektronisko sakaru komersantam koriģēt tarifus. Noteiktās saistības ir spēkā tikai laikposmā, kurā komersantam ir būtiska ietekme konkrētajā tirgū.

## ***6.3. Esošie komersanti ar BIT***

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Komisija noteica vienu komersantu (SIA „Lattelecom”) par komersantu ar būtisku ietekmi tirgos Nr. 3-6.

## ***6.4. Saistību analīze***

### ***6.4.1. Tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5***

SIA „Lattelecom” piemērotās saistības:

#### ***Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības***

Izsaukumu tarifi ir būtiski izmaksu komponenti elektronisko sakaru pakalpojumu galalietotājam. Komersants ar būtisku ietekmi konkrētajos tirgos, ja nav piemērotas

tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības, var piemērot galalietotājiem augstus (nesamērīgus) tarifus, un līdz ar to izmantot savu būtisko ietekmi elektronisko sakaru tirgū.

Komisija, piemērojot tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības SIA „Lattelecom”, var nodrošināt, ka:

- SIA „Lattelecom” nevar izmantot nepietiekamo cenu starpību, lai negatīvi ietekmētu konkurences attīstību elektronisko sakaru nozarē;
- SIA „Lattelecom” nevar izsaukumiem uz citu komersantu fiksētajiem tīkliem („off-net calls”) piemērot tādas cenas, kuras var kaitēt cita komersanta konkurētspējai tādā veidā, ka galalietotāji augsto izcenojumu dēļ atsakās no cita komersanta piekļuves pakalpojumiem;
- Komisija var pārbaudīt tarifus sasaistītājiem pakalpojumiem, kuros ietverti gan regulēti, gan neregulēti pakalpojumi un nodrošināt, ka SIA „Lattelecom” nevar šķērssubsidēt sasaistīto pakalpojumu ietvaros.

Nemot vērā esošo situāciju tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5, Komisija uzskata, ka tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības ir efektīvi līdzekļi būtiskas ietekmes tirgū ierobežošanai.

Nemot vērā tirgus analīzes (trīs kritēriju pārbaudes) rezultātus, Komisija konstatē, ka

- tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 joprojām ir nepieciešama *ex ante* regulēšana;
- neuzskata, ka ir nepieciešams grozīt vai atcelt SIA „Lattelecom” ar lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus;

#### **6.4.2. Tirgus Nr.4 un tirgus Nr.6**

Nemot vērā tirgus analīzes un trīs kritēriju pārbaudes rezultātus, Komisija

- uzskata, ka tirgū Nr.4 un tirgū Nr.6 nav nepieciešams saglabāt *ex ante* regulēšanu,
- uzskata, ka ir nepieciešams atcelt SIA „Lattelecom” ar lēmumu Nr.51 un lēmumu Nr.53 noteiktās saistības.

Komisija novēros, vai kādu saistību piemērošana vai nepiemērošana neveido problēmas konkrētajā tirgū vai netiek ierobežota konkurences attīstība. Nemot vērā tirgus attīstību, Komisija patur tiesības piemērot jaunas, atcelt vai grozīt esošās saistības.

## **7. Nacionālā konsultācija**

Šī ziņojuma publicējamā versija pēc apstiprināšanas publicēta Komisijas tīmekļa vietnē, paredzot termiņu priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Atbilstošs paziņojums par konsultāciju uzsākšanu publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”.

## **8. Konkurences padomes viedoklis**

Šis ziņojums nosūtīts Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Pēc tā saņemšanas, ziņojums tiks papildināts ar Konkurences padomes viedokli.

## **9. Secinājumi**

### **9.1. Tirdzniecības tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5**

Nemot vērā, ka:

- tā kā pēc Ieteikuma 2007/879/EK pieņemšanas tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5 vairs nav starp tiem tirgiem, kuros EK rekomendē piemērot apsteidzošu (*ex ante*) regulēšanu, tad Komisijai jānodrošina, ka regulējamais tirgus atbilst šādiem trīs kumulatīviem kritērijiem: augsti un ilglaicīgi šķēršļi ienākšanai tirgū; tirgus struktūra, kas nav vērsta uz efektīvu konkurenci attiecīgā laika posmā un konkurences tiesību nepietiekamība;
- minētie kritēriji jāpiemēro ir kumulatīvi, t.i., neatbilstība jebkuram no tiem norāda, ka šim tirgum nav nepieciešams *ex ante* regulējums;
- trīs kritēriju pārbaudes rezultāti liecina, ka tirgu Nr.3 un tirgu Nr.5 joprojām ir nepieciešams regulēt *ex ante* regulēt;
- kopumā nav redzama tirgus Nr.3 un tirgus Nr.5 attīstība un konkurences pieaugums 2008.un 2009.gadā gadā;
- SIA „Lattelecom” tirgus daļas tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5 2009.gadā saglabājās augstas (█████ pēc ieņēmumiem un █████ pēc noslodzes);
- citi komersanti nevar tikt uzskatīti par nozīmīgiem dalībniekiem tirgū Nr.3 un tirgū Nr.5,

Komisija konstatē, ka

- ir nepieciešams nodrošināt, ka SIA „Lattelecom” nevar piemērot galalietotājiem augstus (nesamērīgus) tarifus, un līdz ar to, izmantot savu būtisko ietekmi elektronisko sakaru tirgū;
- ir nepieciešams nodrošināt, ka SIA „Lattelecom” nevar šķērssubsidēt sasaistīto pakalpojumu ietvaros, kuros ietverti gan regulēti, gan neregulēti pakalpojumi;
- ir nepieciešams nodrošināt, ka SIA „Lattelecom” nevar izmantot nepietiekamo cenu starpību, lai negatīvi ietekmētu konkurences attīstību elektronisko sakaru nozarē;
- tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības ir efektīvi līdzekļi būtiskas ietekmes tirgū ierobežošanai;
- nav nepieciešams noteikt SIA „Lattelecom” jaunas saistības;
- nav nepieciešams grozīt vai atcelt SIA „Lattelecom” ar lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 noteiktās saistības.

## **9.2. Tirdzniecības tirgus Nr.4 un tirdzniecības tirgus Nr.6**

Ņemot vērā, ka:

- tā kā pēc Ieteikuma 2007/879/EK pieņemšanas tirdzniecības tirgus Nr.4 un tirdzniecības tirgus Nr.6 vairs nav starp tiem tirdzniecību, kuros EK rekomendē piemērot apsteidzošu (*ex ante*) regulēšanu, tad Komisijai jānodrošina, ka regulējamais tirdzniecības tirgus atbilst šādiem trīs kumulatīviem kritērijiem: augsti un ilglaicīgi šķēršļi ienākšanai tirdzniecības tirgū; tirdzniecības struktūra, kas nav vērsta uz efektīvu konkurenci attiecīgā laika posmā un konkurences tiesību nepietiekamība;
- minētie kritēriji jāpiemēro ir kumulatīvi, t.i., neatbilstība jebkuram no tiem norāda, ka šim tirdzniecības tirgum nav nepieciešams *ex ante* regulējums;
- nepastāv strukturālas barjeras (šķēršļi) ienākšanai tirdzniecības tirgū un ir vērojama tirdzniecības dinamika un attīstība, kā arī efektīvas konkurences pazīmes.

Komisija konstatē, ka

- trīs kritēriju pārbaudes rezultāti apliecinā, ka tirdzniecības tirgus Nr.4 un tirdzniecības tirgus Nr.6 nav nepieciešama *ex ante* regulēšana;
- ir nepieciešams atcelt SIA „Lattelecom” ar lēmumu Nr.51 un lēmumu Nr.53 noteiktās saistības.

## **Saīsinājumi**

BIT: būtiska ietekme tirgū

EK: Eiropas Komisija

ESL: Elektronisko sakaru likums

PSTN: Publiskais komutētais telefonu tīkls

VoIP: balss pārraides nodrošināšanas, izmantojot interneta protokolu (*voice over IP*)